

Rada Gminy Przasnysz

Przasnysz 2004 r.

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE.....	1
1. Podstawa prawna opracowania.....	4
2. Cel i zakres opracowania.....	4
3. Horyzont czasowy.....	6
4. Funkcje Programu ochrony środowiska	6
5. Metoda opracowania Programu.....	7
II. CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ.....	8
1. ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ	9
2. LIMITY RACJONALNEGO WYKORZYSTANIA ZASOBÓW ŚRODOWISKA.....	9
3. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OPRACOWANIA	10
III. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	12
1. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE.....	12
1.1. Rzeźba terenu.....	12
1.2. Lasy i zadrzewienia.....	13
2. OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH.....	14
3. OCHRONA GATUNKOWA ROŚLIN I ZWIERZĄT.....	17
4. ZASOBY I JAKOŚĆ WÓD	18
4.1. Wody podziemne	18
4.2. Wody powierzchniowe.....	20
5. GLEBY.....	22
6. SUROWCE.....	22
7. POWIETRZE.....	24
7.1. Jakość powietrza.....	24
7.2. Źródła zanieczyszczeń	26
8. KLIMAT AKUSTYCZNY.....	28
8.1. Główne źródła hałasu.....	28
9. ŹRÓDŁA PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH.....	30
10. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA.....	33
IV. OGRANICZANIE ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO	35
1. OBIEKTY I INSTALACJE INFRASTRUKTURY KOMUNALNEJ.....	35
1.1. Oczyszczalnie ścieków.....	36
1.2. Tereny usługowe i ich wpływ na środowisko.....	37
2. ROZWIĄZANIE GOSPODARKI WODNO – ŚCIEKOWEJ.....	39
V. WNIOSKI Z DIAGNOZY (ANALIZA SWOT).....	41
VI. REALIZACJA POLITYKI EKOLOGICZNEJ.....	43
1. ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ.....	43
Działania zmierzające do poprawy stanu środowiska.....	44
CELE SZCZEGÓŁOWE.....	44
DZIAŁANIA.....	44
3. RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW NATURALNYCH I ICH OCHRONA.....	47
VIII. INSTRUMENTY ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM.....	49
1. INSTRUMENTY PRAWNE.....	49
2. INSTRUMENTY SPOŁECZNE.....	51
3. INSTRUMENTY FINANSOWE.....	51
4. FINANSOWANIE ZADAŃ.....	52

I. WPROWADZENIE

Przedkładany *Program ochrony środowiska Gminy Przasnysz* (zwany dalej *Programem*) jest opracowaniem przedstawiającym problematykę ekologiczną w gminie, a tym samym jest istotnym źródłem wiedzy o przyrodniczych i środowiskowych uwarunkowaniach rozwoju obszaru. Poznawcza funkcja *Programu* jest jednocześnie jednym z głównych czynników decydujących o możliwości jego realizacji.

1. Podstawa prawna opracowania

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. "Prawo ochrony środowiska" (Dz. U. Nr 62, poz.627 z późn. zm.) nakłada na rady gmin obowiązek opracowania programów ochrony środowiska (uchwalenia i przyjęcia do realizacji przez Radę Gminy Przasnysz), w celu realizacji polityki ekologicznej państwa na administrowanych obszarach. Obowiązek ten wynika z art.17 cytowanej Ustawy. Projekt gminnego programu ochrony środowiska podlega zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu.

Ustawa o samorządzie terytorialnym zobowiązuje samorząd gminy do prowadzenia działań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, na którą składa się m.in. *racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju*.

Organ wykonawczy gminy sporządza raport z wykonania programu, i przedkłada go Radzie Gminy lub Powiatu (w części dotyczącej działań koordynowanych przez Starostę).

2. Cel i zakres opracowania

Głównym i Nadrzędnym celem *Programu* jest określenie polityki ekologicznej (cele i zadania) dla Gminy Przasnysz, której samodzielnym podmiotem jest samorząd gminy. Istotną funkcją *Programu* – zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska - jest także realizacja polityki ekologicznej państwa, wyrażona w następujących dokumentach:

- Narodowa Strategia Ochrony Środowiska na lata 2000-2006 (projekt) – Ministerstwo Środowiska, Warszawa, marzec 2000 r.,
- II Polityka Ekologiczna Państwa – Ministerstwo Środowiska, Warszawa czerwiec 2000r.,
- Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010 – Ministerstwo Środowiska, Warszawa marzec 2002 r.,
- Polityka Ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010 – Rada Ministrów, Warszawa grudzień 2002 r.
- Program ochrony środowiska Województwa Mazowieckiego (2003r.),
- Powiatowy program ochrony środowiska dla powiatu przasnyskiego (2004r.)

W ujęciu przestrzennym *Program* dotyczy obszaru Gminy Przasnysz w jej granicach administracyjnych, z uwzględnieniem powiązań zewnętrznych (głównie w powiecie) w zakresie:

- ▷ ciągłości przyrodniczej obszarów o funkcjach przyrodniczych – korytarze ekologiczne,
- ▷ gospodarki wodnej (i ściekowej) w układzie zlewniowym,
- ▷ infrastruktury technicznej decydującej o dostępności terenu, lecz stwarzającej również pewne zagrożenia dla jakości środowiska (emisja zanieczyszczeń, hałasu, zagrożenia awarią itp.)

Program swoim zakresem rzeczowym obejmuje następujące zagadnienia:

- *ochronę środowiska przyrodniczego (walory i wartości),*
- *gospodarkę leśną,*
- *gospodarkę wodną,*
- *ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami (powietrze, gleba, wody)*
- *sprawy bezpieczeństwa ekologicznego (zagrożenia środowiska, poważne awarie, organizmy genetycznie modyfikowane)*
- *kształtowania świadomości ekologicznej,*
- *propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.*

Opracowanie obejmuje analizę:

- ▷ aktualnego stanu środowiska przyrodniczego (walory jakość),
- ▷ kierunki potencjalnych przemian sukcesyjnych i antropogenicznych,
- ▷ identyfikację zagrożeń środowiska, które towarzyszą działalności człowieka, lub mogą wystąpić w wyniku poważnych awarii,
- ▷ działań mających na celu ochronę środowiska (bierną – zachowawczą i czynną zmierzającą do zapobiegania degradacji środowiska lub przywracanie *zniszczonych* walorów – rekultywacja).

Zawarte w Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Przasnysz zadania zmierzające do realizacji celów w ochronie środowiska dotyczą zagadnień z zakresu:

- ◆ gospodarki wodno – ściekowej,
- ◆ gospodarki odpadami,
- ◆ emisji zanieczyszczeń (chemicznych, fizycznych, akustycznych) i energii do środowiska (powietrza, gleby i wód),
- ◆ identyfikacji zagrożeń środowiska i bezpieczeństwa ludzi (*Poważne awarie*),
- ◆ ochrony powierzchni ziemi (gleby, ukształtowania terenu...),
- ◆ ochrony prawnej środowiska - istniejące i projektowane obszary i obiekty chronione (budowa spójnego systemu),
- ◆ gospodarki leśnej.

Jest rzeczą niezbędną, aby do prac nad Gminnym Programem Ochrony Środowiska zostały włączone wszystkie instytucje właściwe ze względu na zasięg swojej działalności specjalizujące się w zagadnieniach ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego oraz przedsiębiorstwa oddziałujące na środowisko, a także przedstawiciele społeczeństwa (ankiety, konsultacje projektu programu). W tym ostatnim przypadku rozumie się, że są to organy samorządu terytorialnego, samorządu gospodarczego i ekologiczne organizacje pozarządowe, obejmujące zakresem swej działalności Gminę Przasnysz, lub wykraczające poza jej obszar.

3. Horyzont czasowy

"Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego" został sporządzony na horyzont roku 2011. Taką perspektywę uwzględniają dokumenty samorządu województwa: "Strategia rozwoju województwa mazowieckiego" i projekt "Planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego", jak również dokumenty wyrażające politykę ekologiczną państwa, stanowiące krajowy układ odniesienia dla programu wojewódzkiego. Analogicznie, program dla Gminy Przasnysz zakłada realizację poszczególnych zadań priorytetowych w latach 2004-2007 oraz przedstawia propozycje działań na lata 2008-2011.

Program Ochrony Środowiska Gminy Przasnysz stanowi podstawę dla działań samorządu gminnego w zakresie tworzenia innych programów sektorowych, jak również uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Obejmuje on zadania gminy (własne i koordynowane), zmierzające do realizacji podstawowego celu - poprawy stanu środowiska.

Realizacja zadań w zakresie poprawy standardów jakości środowiska oraz jego ochrony będzie wymagać współpracy samorządów na różnych szczeblach (gmin i powiatu) i współpracy z podmiotami gospodarczymi.

W Programie ochrony środowiska dla powiatu przasnyskiego brak *szczegółowych wytycznych do sporządzenia programów gminnych*: z listą priorytetów ekologicznych tego obszaru (uwzględnione w planach funduszy ochrony środowiska, konieczne przy udostępnianiu funduszy pomocowych z Unii Europejskiej). Utrudnia to również formowanie zadań do realizacji w ramach gminnego programu.

4. Funkcje Programu ochrony środowiska

Program został sporządzony z uwzględnieniem ustrojowej pozycji samorządu gminnego oraz charakteru i zakresu jego obowiązków i uprawnień (kompetencje). Tak ujęty *Program* będzie wykorzystywany jako:

- główny instrument strategicznego zarządzania obszarem gminy w zakresie ochrony środowiska;

- podstawa tworzenia programów operacyjnych i działań zmierzających do poprawy jakości środowiska, przesłanka konstruowania budżetu gminy (uwzględnienie kosztów zadań);
- płaszczyzna koordynacji i układ odniesienia dla działań w realizacji polityki ekologicznej, na obszarze dla gminy;
- podstawa opiniowania dla planów (w tym: miejscowego p. z. p. i planu gospodarki odpadami) oraz programów realizacyjnych (przez instytucje zarządzające funduszami celowymi).

Zgodnie z horyzontem czasowym przyjętym w programach wyższego rzędu (powiatowym i wojewódzkim, które stanowią układ odniesienia dla *Gminnego programu ochrony środowiska*) programem zostały objęte działania do roku 2015, z uwzględnieniem zadań priorytetowych (przewidzianych do realizacji w pierwszym etapie, tj. do roku 2006), oraz zadań długookresowych.

Realizacja zadań polityki ekologicznej ma charakter procesu ciągłego

5. Metoda opracowania Programu

Sposób opracowania *Gminnego programu* ochrony środowiska został podporządkowany metodologii właściwej dla planowania strategicznego, polegającej na:

- p określeniu diagnozy stanu środowiska przyrodniczego w Gminie Przasnysz, (charakterystyka komponentów środowiska z oceną stanu);
- p przeprowadzeniu analizy SWOT - mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń stanowiących punkt wyjścia do określenia celów Programu;
- p określeniu celów głównych (kreatywna część Programu) oraz ich uszczegółowienie w postaci sformułowania listy działań (priorytetowych i długookresowych);
- p określeniu uwarunkowań realizacyjnych Programu w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych, źródeł finansowania, ocen oddziaływania na środowisko planowania przestrzennego;
- p określeniu zasad monitorowania realizacji zadań.

Istotnym elementem metody sporządzenia było uspołecznienie procesu opracowania Programu polegające na wysłaniu do wszystkich zainteresowanych informacji, z prośbą o zgłaszanie wniosków i uwag, przeprowadzaniu dyskusji i konsultacji, zbieraniu opinii itp.

Program został sporządzony siłami własnymi Samorządu Gminy - projekt przygotowano we współpracy z Mgr inż. Elżbietą Ulanicką - *biegłym z listy Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa – nr 1232* i *biegłym z listy Wojewody – nr 0325*.

II. CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ

Polityka ekologiczna realizowana na poziomie gminy (i powiatu) powinna być całkowicie zgodna z polityką ekologiczną państwa i odzwierciedlać kierunki poprawy stanu środowiska oraz racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych sformułowane w *"Programie ochrony środowiska województwa mazowieckiego"*.

Celem głównym polityki ekologicznej państwa jest, przyjęta w Konstytucji RP, zasada zrównoważonego rozwoju. Zasada ta oznacza przyjęcie modelu rozwoju, w którym zaspokajanie bieżących potrzeb społecznych oraz potrzeb przyszłych pokoleń będzie traktowane równoprawnie i będzie udziałem wszystkich grup społecznych a racje społeczne, ekonomiczne i ekologiczne traktować należy równorzędnie.

Realizując *"Strategię zrównoważonego rozwoju Polski do 2025r."* Rząd RP przyjął *"Politykę ekologiczną państwa na lata 2003-2006"* oraz *"II Politykę ekologiczną państwa na lata 2003-2010"*. W dokumentach tych określono cele i zasady realizacji polityki państwa w zakresie ochrony środowiska z uwzględnieniem programów wykonawczych, a także oszacowaniem nakładów na realizację tychże celów. W zakresie poprawy standardów jakości środowiska i życia ludzi *Polityka ekologiczna państwa* dotyczy:

- jakości wód (powierzchniowych i podziemnych),
- gospodarki odpadami,
- jakości powietrza, hałasu i promieniowania elektromagnetycznego i jonizującego,
- bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego, nadzwyczajnych zagrożeń środowiska,
- różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Podstawowe cele polityki państwa o charakterze strategicznym w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych to:

- racjonalizacja użytkowania wody,
- zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości produkcji,
- zmniejszenie energochłonności gospodarki i wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- ochrona gleb,
- wzbogacanie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych,
- ochrona zasobów kopalin.

1. Zasady polityki ekologicznej

Zasady polityki ekologicznej, które winny być stosowane na obszarze całego kraju uszczegółowiają naczelną *zasadę zrównoważonego rozwoju*. Są to:

- ▷ zasada przezorności - zasada ta przewiduje, że rozwiązania pojawiających się problemów powinny nastąpić wtedy, gdy pojawi się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu, a nie dopiero wtedy, gdy istnieje pełne tego naukowe potwierdzenie,
- ▷ zasada integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi - dotyczy uwzględniania celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi,
- ▷ zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego,
- ▷ zasada regionalizacji - zakłada dostosowanie krajowych narzędzi polityki ekologicznej do specyfiki obszarów, zasada uspołecznienia,
- ▷ zasada "zanieczyszczający płaci",
- ▷ zasada prewencji - zakłada przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska, które powinno być realizowane na etapie planowania i w oparciu o posiadaną wiedzę tj. wdrażania procedur ocen prowadzonych działań planistycznych i lokalizacyjnych,
- ▷ zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT) - zasada ta oznacza, że oddziaływanie na środowisko oraz monitorowanie najbardziej efektywny i zaawansowany poziom rozwoju technologii i metod prowadzenia danej działalności stanowi podstawę wyeliminowania lub ograniczenia emisji i wpływu na środowisko,
- ▷ zasada subsydiarności -zasada ta oznacza, że kompetencje ochrony środowiska zostają przekazane na szczebel regionalny, możliwie najbliższy obywatelom oraz że Unia Europejska podejmuje działania nie należące do jej kompetencji tylko wówczas, gdy cele proponowanych działań nie mogą być osiągnięte przez państwo członkowskie,
- ▷ zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej - dotyczy minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

2. Limity racjonalnego wykorzystania zasobów środowiska

W „*II Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2010*”, ustalone zostały następujące ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji i ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% (w stosunku do stanu w 1990r., w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990r. i 25% w stosunku do 2000r. (w przeliczeniu na jednostkę PKB),

- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990r.,
- likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych (100%) z miast i zakładów przemysłowych,
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych: z przemysłu (o 50%), z *gospodarki komunalnej i ze spływu powierzchniowego na terenie miast i osiedli wiejskich* (o 30%),
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza: pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31 %, lotnych związków organicznych (poza metanem) o 4% i amoniaku o 8% (w stosunku do stanu w 1990r).

Wymienione limity powinny być osiągnięte najpóźniej do 2010r. i stanowią one punkt odniesienia w zakresie realizacji celów wojewódzkiej polityki ekologicznej.

3. Charakterystyka obszaru opracowania

Gmina Przasnysz wchodzi w skład *powiatu przasnyskiego*.

Położona jest: w północnej części województwa mazowieckiego, w obszarze funkcjonalnym „Zielone Płuca Polski”. Otaczając miasto powiatowe Przasnysz, graniczy z gminami: Płoniawy Bramura, Krasne, Czernice Borowe, Krzynowłoga Mała i Jednorzec.

Gmina zajmuje powierzchnię 184 km² (z czego 77 % to użytki rolne), na której zamieszkuje 7659 osób (gęstość zaludnienia – 41 osób /km²).

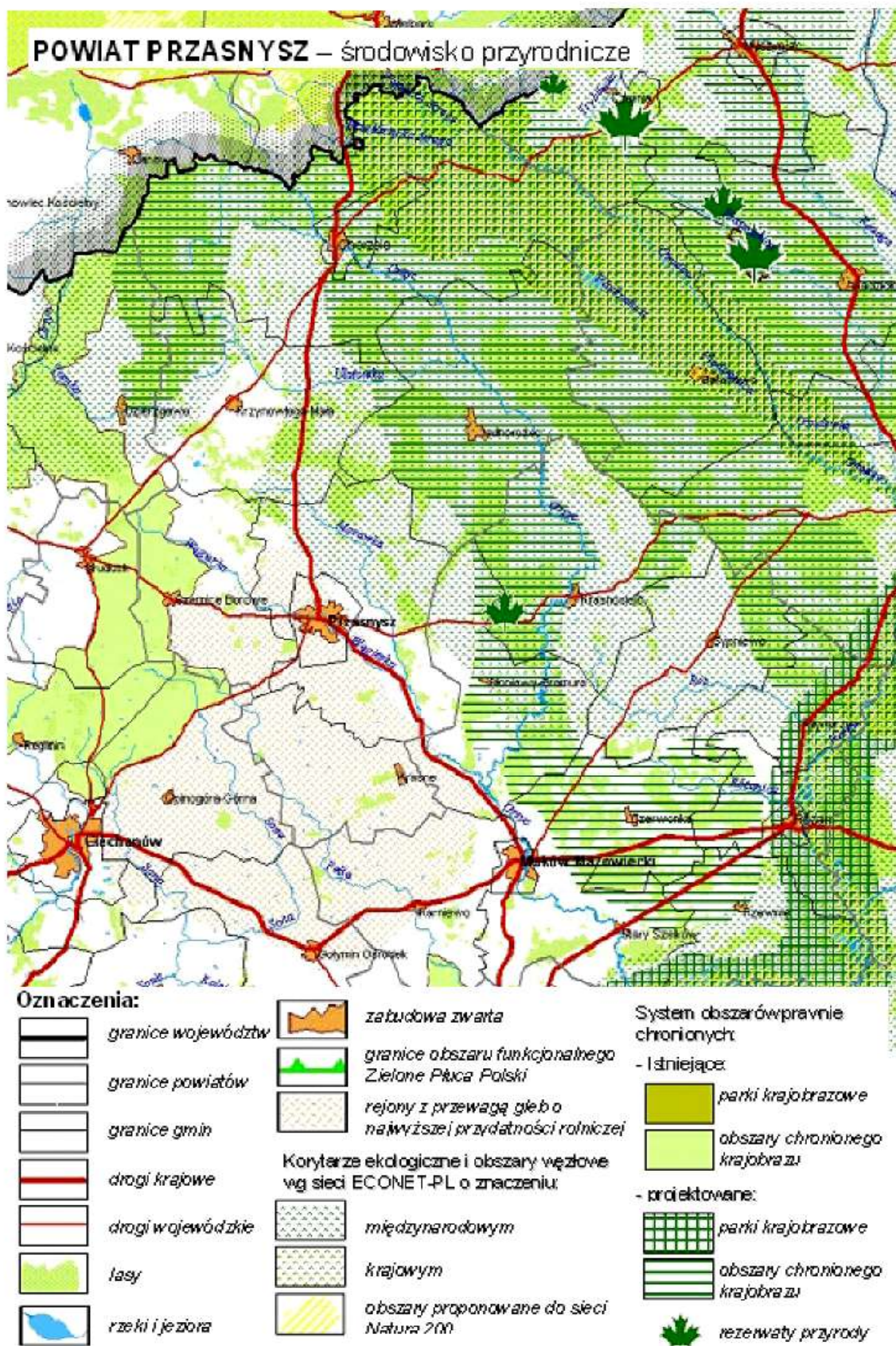
W tej rolniczej gminie dominuje zwarta zabudowa (ca 90 %), w wiejskich jednostkach osadniczych (50 wsi; 34 sołectwa) , a zabudowa kolonijna stanowi jej uzupełnienie. Jest to gmina typowo rolnicza o glebach średniej jakości, znacznym udziale użytków zielonych, gdzie dominują indywidualne gospodarstwa rolne (1482 gospodarstwa).

Przez terytorium gminy Przasnysz przebiega droga krajowa – Warszawa -Szczytno oraz Białystok-Płock oraz drogi wojewódzkie – czyniąc ten obszar dostępnym (w zakresie komunikacji) i atrakcyjnym inwestycyjnie (dla lokalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych).

Położone w sąsiedztwie miasto Przasnysz - powiatowy ośrodek obsługi, jest również źródłem zanieczyszczeń do środowiska (ścieki odpady itp.), szczególnie południowa część miasta w której zlokalizowane są tereny przemysłowo - składowe.

OTOCZENIEM GMINY JEST - Powiat Przasnyski położony jest w północnej części województwa mazowieckiego. Zajmuje on powierzchnię 1218 km². W skład powiatu wchodzi następujące gminy: Przasnysz, Chorzele wraz z miastem Chorzele, Czernice Borowe, Jednorzec, Krasne, Krzynowłoga Mała, oraz gmina miejska Przasnysz. Powiat przasnyski podzielony jest na 185 sołectw, do których należy ogółem 292 wiosek. Teren Powiatu Przasnyskiego zamieszkuje obecnie 56.566 osób. Obszar powiatu jest terenem typowo rolniczym, o dosyć słabych bonitacjach gleb. Rozwija się tu przede wszystkim uprawa zbóż i ziemniaków oraz hodowla bydła i nierogacizny.

Poniższy załącznik graficzny pt. *Środowisko przyrodnicze – uwarunkowania rozwoju Gminy Przasnysz* obrazuje przyrodnicze otoczenie obszaru gminy.

III. DIAGNOZA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

1.1. Rzeźba terenu

Budowa geologiczna i rzeźba terenu są wynikiem: długotrwałych procesów zachodzących w skorupie ziemskiej, zmian klimatycznych na ziemi, a także antropogenicznych przekształceń spowodowanych przez działalność człowieka.

Znaczna część obszaru gminy położona jest w obrębie Wysoczyzny Ciechanowskiej (ponad 80%) na pograniczu Równiny Kurpiowskiej. Malownicza krajobrazowo jest część północno-zachodnia gminy leżąca w obrębie Wzniesień Mławskich zbudowanych z utworów moreny czołowej, gdzie zaznaczają się dwa wały morenowe. Jeden z nich ciągnie się z rejonu Mchowa w kierunku północno - zachodnim do granicy gminy (i dalej w kierunku wsi Krznowłoga Mała), drugi z rejonu wsi Osówek Szlachecki w kierunku zbliżonym do poprzedniego, a ze względu na znaczne wysokości nazwany jest Górami Osowieckimi.

W obszarze Wysoczyzny Ciechanowskiej przeważają tereny mało urozmaicone, o łagodnej konfiguracji zaliczane do płasko-równinnych. Wysokość bezwzględna prawie na całym obszarze utrzymuje się w granicach od 110 do 120 m npm, z najwyższą 132 m npm w rejonie Sątrzaski i najniższą 101 m npm w dolinie rzeki Węgiejki. Wysokość bezwzględna w obszarze Wzniesień Mławskich jest bardziej zróżnicowana z najwyższą 184,8 m npm w rejonie wsi Smoleń Trzcianka.

Atrakcyjne krajobrazowo Wzniesienia Mławskie charakteryzują się rzeźbą typowo pagórkowatą, charakterystyczną dla obszarów moreny czołowej.

Rzeźba terenu została wykształcona w wyniku działalności lodowca stadiału rzeki Wkry. Obszar gminy pokrywają przeważnie utwory polodowcowe w postaci glin i piasków moreny dennej, na części terenu gliny zwałowe przemieszane są z płytkimi warstwami piasków i pyłów. Utwory najmłodsze aluwialno - deluwialne i bagniste wykształciły się w rejonie dolin rzecznych i obniżeń. Tworzą je torfy, mady, namuły piaszczyste i torfiaste charakteryzujące się dużym nawodnieniem.

Zmiany lokalne w rzeźbie terenu wprowadzone są też działalnością człowieka w wyniku, której powstają wyrobiska poeksploatacyjne, nasypy drogowe, urządzenia wodne i melioracyjne. Pokrycie obszaru roślinnością (lasy, łąki) „maskuje” konfigurację terenu i wpływa na walory naturalnego krajobrazu (estetyczny odbiór) obszaru.

1.2. Lasy i zadrzewienia

Zbiorowiska roślinności wysokiej, w tym lasy i zadrzewienia pełnią w środowisku różnorodne funkcje ekologiczne (siedliska i ostoje), krajobrazowe, produkcyjne, społeczne.

Lasy zajmują grunty o niższych klasach bonitacyjnych, głównie w północnej i wschodniej części gminy. Łączna ich powierzchnia wynosi 2889,0 ha tj. 15,8 % pow. gminy. Pełnią one ważną rolę w podnoszeniu walorów krajobrazowych, utrzymaniu równowagi innych ekosystemów, regulacji stosunków wodnych i migracji faunistycznych. W *obszarach leśnych*, występujących w pasie morenowym (północna i wschodnia część gminy) przeważają siedliska borów świeżych, gdzie w drzewostanie dominuje sosna (do 80%) oraz brzoza, dąb, osika i jarzębina. Na obszarach podmokłych i zabagnionych przeważają siedliska lasów olszowych, w których dominującym gatunkiem jest olcha z domieszką jesionu, jarzębiny, czeremchy i wierzby.

Monokulturowa struktura lasów nasadzonych, w której ponad 70% stanowi sosna narażona jest na choroby (zagrożenia biotyczne) i niebezpieczeństwo pożarowe (z. abiotyczne). Należy dążyć do wzbogacenia różnorodności biologicznej lasów.

W strukturze własności przeważają lasy prywatne zajmujące ca 58% ogólnej powierzchni leśnej, o dużym stopniu rozdrobnienia. Lasy stanowiące własność Skarbu Państwa (ca 42%) administrowane są przez Nadleśnictwo Przasnysz (w kraju – 78%).

Większe kompleksy leśne występują w północnej i wschodniej części gminy oraz w dolinach rzek głównie w dolnym biegu rzeki Morawki. Istniejące siedliska leśne oraz wyspowo rozrzucone zadrzewienia podlegają ochronie przed zmianą ich użytkowania.

Stan zdrowotny drzewostanów był w ostatnich latach zadowalający. Na terenie powiatu przasnyskiego występuje niewielka ilość szkodników, wśród których dominuje brudnica mniszka. Stan sanitarny lasów na terenie gminy budzi pewne zastrzeżenia w związku zaśmiecaniem terenów wzdłuż ciągów komunikacyjnych (co szczególnie widać wczesną wiosną).

Lasy uznane za ochronne (w rozumieniu *ustawy o lasach, ustawy o ochronie przyrody, prawo ochrony środowiska*) obejmują łącznie 808 ha. Nie ma natomiast w gminie rezerwatów leśnych, użytków ekologicznych, ani Leśnych Kompleksów Promocyjnych.

Niezależnie od formy ochrony (czy reżimu) lasy pełnią funkcje ekologiczne: glebochronne, wodochronne, krajobrazowe, a także jako ostoje zwierząt.

Gospodarcze wykorzystywanie lasu to głównie pozyskania drewna grubego (grubizny).

W ramach realizacji KPZL, w latach 1999-2001 zalesiono w gminie 28,93 ha gruntów porolnych następującymi gatunkami: sosna, modrzew, brzoza, dąb czerwony, dąb, olcha oraz gatunki domieszkowe (drzewa i krzewy).

Celem zalesień jest świadome tworzenie zbiorowisk sztucznych oraz skrócenie początkowej fazy procesu lasotwórczego zmierzającego do powstania ekosystemów

leśnych. Zgodnie z Programem ochrony środowiska do 2020 roku zalesieniami objęte będzie dodatkowo ca 200 ha.

W oparciu o analizy czynników rolno - środowiskowych i fizjograficznych terenów zawartej w KPZL potrzebę zalesień w Gminie Przasnysz oceniono wysoko – 28,86 pkt. (Dla porównania gminy powiatu przasnyskiego: Chorzele - 41 pkt, Jednoróżec – 38,7, Krzynowłoga Mała – 26,88). W powiecie przasnyskim lasy i grunty leśne zajmują powierzchnię 35.267 ha, co stanowi 28,5% powierzchni powiatu. Lesistość gminy –15,8%.

Lasy znajdujące się w płn. części województwa (Zielone Płuca Polski), szczególnie jednogatunkowe zadrzewienia na terenach porolnych, podlegają zagrożeniom biotycznym. Głównym **zagrożeniem lasów** są zmiany środowiska przyrodniczego spowodowane działalnością człowieka:

- przestrzenna struktura lasów tj. rozdrobnienie i rozproszenie kompleksów leśnych powoduje niską ich odporność na antropopresję,
- zmiany stosunków wodnych przyczyniające się do osłabienia drzew i zwiększenia ich podatności na choroby i ataki szkodników (np. obniżenia poziomu wód gruntowych),
- zbyt duży udział jednogatunkowych drzewostanów (sosna, brzoza lub świerk),
- zaśmiecanie lasów (niezadowalający stopień rozwiązania gospodarki odpadowej),
- pożary lasów, na które narażone są najbardziej siedliska suche (lasy iglaste) położone w sąsiedztwie terenów komunikacyjnych i zabudowanych (statystycznie, najczęściej przyczyną pożarów są podpalenia umyślne lub tzw. zaproszenie ognia).

Wnioski do Programu Dla Gminy Przasnysz

P Różnorodność funkcji, jakie pełnią lasy (ekologiczne, produkcyjne, społeczne) oraz stosunkowo niska lesistość, oraz potrzeba racjonalizacji struktury użytkowania ziemi (zagospodarowanie gruntów mało przydatnych dla rolnictwa) wskazują *na potrzebę i możliwość zwiększenia powierzchni leśnej.*

P Szczególnie preferowanymi do zalesień są m.in. tereny infiltracyjne, gdzie zaznaczyło się zjawisko stepowienia gleb, tereny wododziałowe, *grunty mało przydatne dla rolnictwa zwłaszcza w obszarze funkcjonalnym „Zielone Płuca Polski”.*

Na tych obszarach zalesienia mają na celu powiększenie istniejących dotychczas bardzo rozdrobnionych kompleksów leśnych, wzmocnienie systemów ochronnych, a przede wszystkim wzbogacenie przestrzeni agrocenoz o elementy krajobrazu leśnego.

P W ostatnich latach (1999 – 2002) na obszarze opracowania *stan zdrowotny i sanitarny lasów ogólnie określono jako zadowalający i dobry* (jak i w całym województwie).

P

2. Ochrona walorów przyrodniczych

Ważną rolę w obszarach węzłowych i korytarzach ekologicznych pełnią lasy i doliny rzeczne (w obszarze opracowania: Węgierka i Morawka). Tworzą one warunki dla zachowania różnorodności gatunkowej flory i fauny oraz często stanowią otulinę dla bardziej wrażliwych ekosystemów (bagiennych, torfowiskowych).

Funkcje ekologiczne dla terenu Gminy Przasnysz wynikają z położenia w:

- ❑ obszarze funkcjonalnym Zielone Płuca Polski,
- ❑ sąsiedztwie Puszczy Kurpiowskiej (obszar węzłowy Econet-PL, projektowany park krajobrazowy, ostoja ptasia - w NATURA 2000)
- ❑ w zlewni Narwi, której dolina pełni funkcję korytarza ekologicznego o znaczeniu międzynarodowym.

Dla zachowania spójności systemu przyrodniczych obszarów węzłowych i korytarzy o randze międzynarodowej i krajowej (koncepcja Ekonet-PL) wskazanym i celowym jest wyznaczenie sieci korytarzy ekologicznych o znaczeniu lokalnym. W tej części województwa predysponowane do pełnienia takiej funkcji są również doliny rzeki Orzyc i Węgierki.

Ochrona środowiska przyrodniczego powinna zmierzać do łagodzenia konfliktów wynikających z funkcji gospodarczej i ekologicznej przestrzeni. Cenne walory i wartości przyrodnicze obszaru Gminy Przasnysz, które winny być chronione stanowią:

- obszary naturalnych dolin rzek Węgierki, Morawki i innych cieków oraz obniżeń stanowiące naturalne siedliska przyrodnicze wchodzące w ciągi ekologiczne,
- lasy i zadrzewienia,
- parki dworskie i wiejskie oraz pomniki przyrody,
- gleby o najwyższej przydatności do produkcji rolniczej (w klasach I-III),
- tereny zlewni chronionej rzeki Narwi.

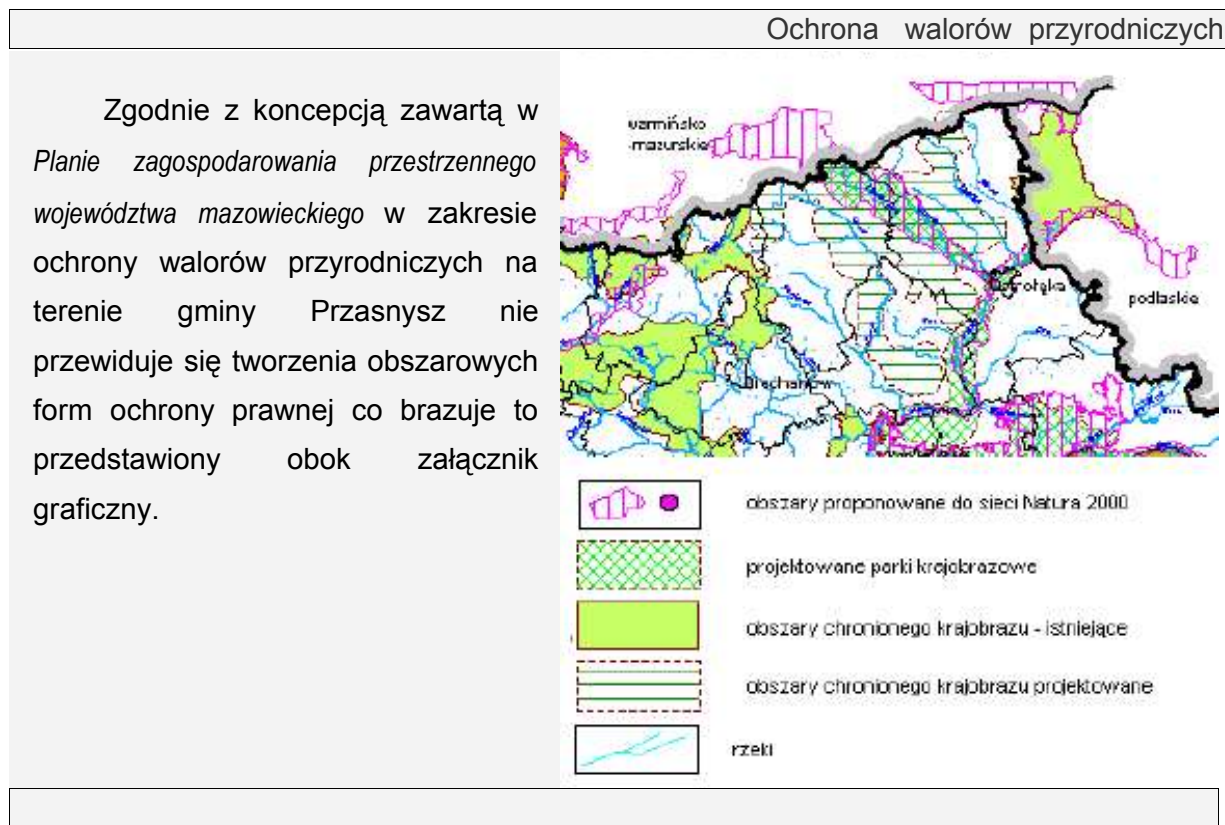
Obszary przyrodnicze prawnie chronione ustanowione na podstawie ustawy o ochronie przyrody obejmują łącznie 29,6% powierzchni województwa (stanowią ca 11% powierzchni obszarów przyrody chronionej w kraju).

Na terenie Gminy Przasnysz nie ma obszarów objętych ochroną prawną (rezerwatów, obszarów chronionego krajobrazu, itp.)

W zakresie tworzenia spójnych obszarów prawnie ochronionych wnioski z Wojewódzkiego programu środowiska do Gminnego programu ochrony środowiska dotyczą potrzeby waloryzacji przyrodniczej terenu gminy i dostosowania reżimów ochrony.

Istniejący ekologiczny system obszarów chronionych województwa podlega analizie (ekolodzy, planiści, organy rządowe i samorządowe) w aspekcie spójności i prawidłowości realizacji powiązań przyrodniczych, jak również dostosowania form ochrony do walorów przyrodniczych. Niektóre obszary chronione są zbyt małe lub zbyt wyizolowane, aby dostatecznie chronić przestrzeń życiową gatunków roślin i zwierząt lub zapewnić powiązania funkcjonalne o szerszym zasięgu. *Dotyczy to również terenów, w obrębie których nie wyznaczono wcześniej obszarów prawnie chronionych.*

Wyznaczony (i projektowany) ekologiczny system obszarów chronionych (ESOCH) obejmuje również *tereny o wybitnych walorach zasługujących na objęcie ochroną prawną w formie parków krajobrazowych.* Dotyczy to m.in. zlewni rzeki Narwi (z dopływami w obrębie powiatu przasnyskiego), oraz terenów leśnych Puszczy Kurpiowskiej.

3. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt

Ochronę gatunkową, która obowiązuje na obszarze gminy regulują akty prawne obowiązujące na terenie całego kraju tj. dwa Rozporządzenia Ministra Środowiska:

- P w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz. U. Nr 106, poz. 1176) z dnia 11 września 2001 r.
- P w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz. U. z 2001 r. Nr 130, poz. 1456) z dnia 26 września 2001 r.

Ponadto w województwie mazowieckim obowiązuje Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego z dnia 5 października 2001 r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 212, poz. 3673 z dnia 8 października 2001 r.).

Użytki ekologiczne są to pozostałości ekosystemów, które mają znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk. Do nich zaliczyć możemy: naturalne zbiorniki wodne - oczka, bagienka, kępy drzew i krzewów, torfowiska, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wydmy.

W programie wskazuje się do objęcia ochroną - jako użytki ekologiczne występujących terenów:

Użytki ekologiczne szansą zachowania bioróżnorodności w Gminie Przasnysz.

Oprócz ochrony prawnej (tzw. ochrona konserwatorska) prowadzone są różnorodne działania w ramach tzw. ochrony czynnej. Zabiegi te wykonywane są głównie przez organizacje pozarządowe, a finansowane częściowo ze środków budżetowych.

Na terenie województwa mazowieckiego w ostatnich latach wykonano lub rozpoczęto *projekty czynnej ochrony wybranych siedlisk oraz gatunków zwierząt, (m.in. -w ramach prac Mazowieckiego Towarzystwa Ochrony Fauny oraz Radomsko-Kieleckiego Towarzystwa Przyrodniczego).*

W tym rejonie - ochrona kraski na Równinie Kurpiowskiej, oraz:

- ochrona płomykówki i nietoperzy w obiektach sakralnych na Nizinie Mazowieckiej,
- aktywna ochrona sowy uszatej,
- ochrona bociana czarnego – Nizina Mazowiecka,
- ochrona pójdzki,
- ochrona żółwia błotnego.

Dotychczasowe inicjatywy skupiały się na kręgowcach, zwłaszcza na ochronie różnych gatunków ptaków.

Większość realizowanych projektów zakończyła się sukcesem, znacznie podwyższając różnorodność biologiczną w naszym województwie.

Przygotowywane są również nowe projekty dotyczące ochrony zwierząt bezkręgowych. W ramach edukacji ekologicznej społeczności gminy wskazane jest zapoznanie z ochroną gatunkową i realizowanymi programami ekologicznymi.

Cel szczegółowy – ochrona roślin i dziko żyjących zwierząt

Ochronę gatunkową zwierząt i roślin w znacznym stopniu wzmocnią działania na rzecz **tworzenia ochrony** fauny i flory poprzez zachowanie ich **siedlisk** (obszar występowania, żerowiska). Podstawowym działaniem jest tworzenie różnych form ochrony przyrody: rezerwaty przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Działania:

- p tworzenie użytków ekologicznych jako szansa zachowania bioróżnorodności w gminie;
- p edukacja ekologiczna społeczności gminy w zakresie ochrony gatunkowej;
- p zwiększenie lesistości, w celu utworzenia zwartych kompleksów (ostoje zwierzyny).

4. ZASOBY I JAKOŚĆ WÓD

4.1. Wody podziemne

Na obszarze gminy występują wody podziemne związane z utworami geologicznymi: czwartorzędowymi, trzeciorzędowymi. Zasadnicze znaczenie ma poziom czwartorzędowy ze względu na największe zasoby (74% zasobów eksploatacyjnych województwa), najłatwiejszą ich odnawialność oraz najpłytsze występowanie (dostępność). Charakteryzuje się zmienną głębokością występowania (50 - 150 m), różną miąższością i wydajnością uzyskiwaną z poszczególnych ujęć oraz zróżnicowanym stopniem izolacji.

Znaczne zasoby tych wód związane są z dolinami i pradolinami rzek, a przez to narażone na kontakty z silnie zanieczyszczonymi wodami rzek (migracja zanieczyszczeń do warstw wodonośnych).

Wody podziemne są rezerwuarem dobrej jakości wody na potrzeby ludności tzn. „do picia i na potrzeby gospodarcze” (produkcja żywności). Zanieczyszczenia do wód podziemnych migrują w związku z przepuszczalnością stropu warstwy wodonośnej zarówno z terenów zurbanizowanych, obszarów upraw rolniczych jak i składowisk odpadów.

Zasoby wód podziemnych na terenie Gminy Przasnysz są niezbyt duże ale pokrywają zapotrzebowanie tego rejonu. Gmina leży poza dużym zbiornikiem wód podziemnych OWO – obszar wysokiej ochrony (*w zasięgu jego oddziaływania*). Z badań prowadzonych w ramach monitoringu jakości wód podziemnych wynika, że użytkowy czwartorzędowy poziom wodonośny na terenie gminy posiada wody dobrej jakości (załącznik).

Zasoby i jakość wód podziemnych w rejonie północno – wschodniego MAZOWSZA wg WIOŚ w Warszawie (2002r.)

Pierwszy poziom wód podziemnych występuje często bardzo płytko - często na głębokości mniejszej niż 5 m. W obszarach dolin rzecznych głębokość występowania tych wód (gruntowe) uzależniona jest od poziomu wód w ciekach i znajduje się już na głębokości 0,5 - 1,5 m ppt, dlatego są one narażone na zanieczyszczenia. Studnie kopane oparte o I-poziom wodonośny mają wody niskiej jakości - zanieczyszczone chemicznie i bakteriologicznie (ca 70% w powiecie) i nie powinny stanowić podstawy zaopatrzenia w wodę (na cele bytowo-gospodarcze). Wobec powyższego budowę wodociągów wiejskich oraz rozprowadzanie sieci wodociągowej Samorząd Gminy traktował jako zadanie priorytetowe.

Dostępność do wodociągu oznacza zwiększoną ilość ścieków powstającą w gospodarstwach domowych obszarów wiejskich (zagrożenia). Docelowo ścieki o różnym stopniu oczyszczenia trafiają do wód powierzchniowych, do gleb lub do wód podziemnych. Wskazane jest aby równocześnie powstawały systemy odprowadzania i utylizacji ścieków - kanalizacja i oczyszczalnie wiejskie lub sprawny system opróżniania szczelnych zbiorników ściekowych – tzw. szamb z wywozem do gminnej lub miejskiej oczyszczalni w Przasnyszu.

Wody II poziomu wodonośnego użytkowego (czwartorzędowe) i zalegają na głębokości od kilkudziesięciu do ponad stu metrów ppt. i odznaczają się dość dobrą jakością. Są również narażone na zanieczyszczenia wówczas gdy warstwa wodonośna nie posiada naturalnej izolacji gruntowej z utworów trudno przepuszczalnych.

Na terenie Gminy Przasnysz siecią wodociagową objęte są wszystkie miejscowości - około 88,2% ludności gminy zaopatrywana jest w wodę z ujęć głębinowych.

W gminach powiatu przasnyskiego podstawą zaopatrzenia ludności w wodę do picia i na potrzeby gospodarcze są gminne głębinowe ujęcia wody (85% miejscowości), z których jakość wody poddawana jest systematycznym kontrolom. Długość sieci wodociągowej w gminie w latach 2000 – 2002 zwiększyła się o 15 % i wynosiła odpowiednio: 144,9 - 165,2 - 186,3 km (wg powiatowego programu ochrony środowiska). W 2003 roku wynosiła 212,8 km.

Zagrożenie jakości wód podziemnych (zanieczyszczeniem) wynika z:

- infiltracji zanieczyszczeń z wód powierzchniowych (w dolinach rzek),
- migracji wgłębnej zanieczyszczeń związków chemicznych z obszarów rolniczych, terenów zurbanizowanych i komunikacyjnych o słabej izolacyjności gruntowej warstw wodonośnych,
- przenikania do wód gruntowych i warstw wodonośnych substancji szkodliwych i trujących z niezabezpieczonych lub dzikich składowisk odpadów,
- eksploatacji surowców mineralnych, które sprzyjają przerwaniu izolacyjnej warstwy gruntowej.

4.2. Wody powierzchniowe

Teren gminy Przasnysz odwadniany jest przez rzekę Węgiełka i jej dopływy (m.in. Morawka i sieć rowów melioracyjnych). Rzeką Węgiełka jest prawobrzeżnym dopływem Orzycy, (zlewnia Narwi). Przez obszar gminy Węgiełka płynie z północnego - zachodu na południowy - wschód odcinkiem ok. 20 km i wpada do Orzycy w pobliżu wsi Młodzianowo (gmina Płoniały Bramura).

Dolina rzeki z lekko zaznaczonym tarasem zalewowym (szerokości od 50 do 150 m) ograniczona jest łagodnymi zboczami. W dolnym odcinku rzeki dolinki boczne są podmokłe i zabagnione (z licznymi meandrami i oczkami wodnymi). W rejonie Dobrzankowa do Węgiełki wpływa niej największy dopływ - rzeka Morawka (o całkowitej długości 13,9 km, w tym na terenie gminy około 11,0 km), która odwadnia wschodnią część gminy. Pozostałe dopływy Węgiełki są niewielkimi strugami, często włączone w system rowów melioracyjnych. W okresie wiosny i jesieni ciek często występują z koryt, zalewając pola uprawne i łąki – natomiast w sezonie letnim koryta wielu cieków wysychają.

Badania jakości wód rzecznych, jezior i zbiorników zaporowych w województwie mazowieckim prowadzone są w ramach podsystemu monitoringu wód powierzchniowych.

Monitoring rzek w woj. mazowieckim obejmuje sieć krajową i regionalną. Rozmieszczenie punktów pomiarowo kontrolnych przedstawiono na załączniku graficznym. Na obszarze gminy Przasnysz nie ma punktów sieci monitoringu krajowego – przekrojów pomiarowo-kontrolnych *reperowych ani podstawowych*. W ramach monitoringu regionalnego w powiecie przasnyskim badane są Orzyc (III klasa czystości) i Węgiełka (n.o.n.), ale punkty pomiarowo - kontrolne zlokalizowane na tych rzekach poza obszarem gminy. Rzeki w tym monitoringu badane są również jeden raz w miesiącu.

Jakość wód powierzchniowych w ZLEWNI RZEKI NAREW oraz główne źródła emisji zanieczyszczeń do wód obrazuje poniższy załącznik graficzny (wg WIOŚ Wa-wa)

Przez teren gminy przepływają dwie rzeki: Węgiełka i Morawka.

Położone w sąsiedztwie miasto Przasnysz jest siedzibą powiatu (powiatowym ośrodkiem obsługi), i również źródłem zanieczyszczeń do środowiska (ścieki odpady itp.), szczególnie południowa część miasta o charakterze przemysłowo składowym.

Jakość wód powierzchniowych na obszarze gminy Przasnysz jest niezadowalająca. Odwadniany główny ciek - rzeka Węgiełka prowadzi wody – nie odpowiadające normom (n.o.n.) a wody Morawki spełniają normy III klasy (dla potrzeb rekreacji konieczna jest kl. II). Wody powierzchniowe są odbiornikami ścieków (w sposób niezorganizowany, lub wód pościekowych z oczyszczalni w Przasnyszu). Normy dopuszczalne zanieczyszczeń przekraczają najczęściej parametry: zawiesina, fosfor ogólny, miano Coli, chlorofil, azot azotynowy – te zanieczyszczenia decydują o ostatecznej klasyfikacji wód (niskiej jakości). Znaczna część tych substancji – w szczególności biogennych (fosforu, azotu) pochodzi ze spływów powierzchniowych z terenów rolniczych (nawożone pola i gospodarstwa hodowlane). Są to głównie ścieki odzwierzęce (gnojowica, gnojówka), które w sposób niekontrolowany dostają się do wód powierzchniowych. W ostatnich latach nastąpiła nieznaczna poprawa czystości wód powierzchniowych, które decydują o odnawialności zasobów wód podziemnych. Konieczna jest poprawa jakości wód, nie tylko w skali gminy ale i w ramach kompleksowych rozwiązań na obszarze całej zlewni.

Z analizy stanu środowiska i dotychczasowych preferencji inwestycyjnych wynika, że z funduszy rozwoju (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) w dziedzinie ochrony środowiska - najwięcej zadań realizowanych będzie w zakresie działań zmierzających do poprawy jakości wód (oczyszczalnie ścieków, systemy kanalizacji, stacje uzdatniania wód).

5. GLEBY

Na tym terenie przeważają gleby wytworzone na utworach polodowcowych: gleby bielcowe, powstałe na podłożu piaszczystym we wschodniej części pochodzenia leśnego, oznacznej podatności na degradację. W południowej i południowo-wschodniej części dominują gleby urodzajne wytworzone z gliny zwałowej oraz piasków glinowych i naitowych, (gleby mułowo-torfowe i glejsowe).

Najczęściej występującą formą degradacji gleb (obok eksploatacji kruszywa) jest ich zakwaszenie (68% badanych powierzchni), co zmniejsza ich przydatność dla rolnictwa. Wskazane są działania zapobiegające degradacji rolniczej m. in. wapnowanie zakwaszonej gleby, przestrzeganie dawek stosowanych nawozów i środków ochrony roślin.

Pomimo, że gleby w gminie (i w powiecie) zaliczane są w skali województwa do *mało zdegradowanych i zdewastowanych*, to dla utrzymania takiego stanu konieczne są działania dotyczące głównie rekultywacji wyrobisk i nieczynnych składowisk odpadów.

Wskazane są również zalesienia (gruntów porolnych niskich klas) i zadrzewienia śródpolne dla poprawy warunków agroklimatycznych.

6. SUROWCE

Większość występujących surowców (zasoby) posiada znaczenie lokalne, wykorzystywane głównie dla zaspokojenia potrzeb budownictwa indywidualnego i drogownictwa. Do złóż, które mają lub mogą mieć znaczenie gospodarcze w gminie Przasnysz (części północnej) należą złoża *kruszywa naturalnego kruszywo naturalne* (tzw. pospolite) o łącznych zasobach geologicznych ok. 925 mln ton. Ponadto znajdują się obszary występowania *surowców ilastych dla ceramiki budowlanej* (nieudokumentowane). Grunty na terenach występowania kruszyw są przeważnie użytkowane rolniczo.

Przeznaczenia gruntów pod eksploatację kruszywa *na cele nierolnicze lub nieleśne* można dokonać jedynie w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zgodnie z *ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych*.

Zasady udostępnienia złóż kopalin do wydobywania kruszywa określa się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego – na etapie wyznaczenia terenów górniczych. Warunkiem podjęcia działalności gospodarczej na wyznaczonym planem obszarze górniczym PG – wyznaczone planem tereny górnicze jest spełnienie wymogów ustawy - *prawo geologiczne i górnicze*, oraz innych przepisów szczególnych, dotyczących korzystania ze środowiska naturalnego oraz zasad ochrony i kształtowania środowiska.

Kruszywo naturalne, eksploatowane na obszarze gminy Przasnysz należy do kopalin pospolitych. Zgodnie z *prawem geologicznym* (art.15) działalność gospodarcza w zakresie wydobywania kopalin ze złóż i wymaga koncesji.

Udzielenie koncesji na taką działalność wymaga zasięgnięcia opinii wójta, a uzgodnienie następuje na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Na poszukiwanie, rozpoznawanie lub wydobywanie kopalin pospolitych koncesji udziela Wojewoda lub Starosta w zależności m.in. od:

- obszaru eksploatacji,
- wielkości wydobycia kopaliny (w roku kalendarzowym nie powinna przekroczyć 20.000m³),
- sposobu prowadzenia wydobycia kruszyw (bez lub z użyciem materiałów wybuchowych).

Prowadzona eksploatacja (realizacja ustaleń) będzie negatywnie oddziaływać na:

- ▷ *glebę i szatę roślinną* - zniszczenie warstwy glebowej wraz z roślinnością w granicach wydobycia kruszywa oraz przesuszenie gruntów na terenach przyległych co spowoduje wyeliminowanie wielu wrażliwych gatunków;
- ▷ *powietrze* – wprowadzenie do atmosfery zanieczyszczeń pyłowych (z urobku surowca i transportu) i gazowych (spaliny);
- ▷ *wody powierzchniowe i wglębne* - zagrożenie zanieczyszczeniem warstw wodonośnych w związku ze zmniejszeniem izolacji gruntowej lub przerwaniem jej ciągłości;
- ▷ *krajobraz* – deniwelacja terenu i deformacja krajobrazu;
- ▷ *sferę mieszkaniową* - głównie przez zapylenie i hałas (z urządzeń wydobywczych i środków transportu) w zasięgu oddziaływania kopalni oraz wzdłuż dróg dojazdowych.

Stosując ustawową zasadę, że *negatywne oddziaływania prowadzonej działalności winny zamykać się w granicach własności – należy również uwzględnić wpływ obszaru górniczego na przyległe pola uprawne* (w aspekcie wpływu na jej przydatność do produkcji rolniczej). *Tereny eksploatacji kruszyw* sąsiadują przeważnie z istniejącymi kopalniami kruszywa lub terenami poeksploatacyjnymi, na których jest lub będzie prowadzona rekultywacji gruntów.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego i ochrony środowiska (w tym obiektów budowlanych) w obrębie terenów *górnich* **PG** określić obiekty lub obszary, dla których wyznacza się „filar ochronny”, w granicach którego wydobywanie kopalin nie może być prowadzone. W gminie Przasnysz – filary ochronne należałoby wyznaczyć od granicy terenów o odmiennej funkcji (las, grunty rolne).

Ochrona zasobów naturalnych oznacza, że eksploatacja kruszywa naturalnego powinna być prowadzona zgodnie z zasadami i racjonalnej gospodarki złożem, wymaganiami w zakresie ochrony środowiska, oraz bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzkiego oraz technicznych możliwości wydobywania kopaliny.

Powierzchniowa eksploatacja kruszywa uwarunkowana jest opracowaniem dokumentacji z zachowaniem procedur określonych w przepisach szczególnych i dokonywana będzie na podstawie udzielonej koncesji.

Stosując ustawową zasadę, że uciążliwość dla środowiska wywołana prowadzoną działalnością (w tym eksploatacją) nie powinna wykraczać poza granice wyznaczonego terenu - stąd konieczność zachowania pasa ochronnego o odpowiedniej szerokości (filary w ramach obszaru górniczego) – zapewniające bezpieczeństwo ekologiczne (na terenach rolniczych i leśnych), pożarowe itp.

W ramach *ochrony krajobrazu i wartości kulturowych* na terenach górniczych istnieje konieczność poprzedzania inwestycji archeologicznym rozpoznaniem powierzchniowym, a w przypadku stwierdzenia archeologicznej warstwy kulturowej lub obiektów archeologicznych przeprowadzenia archeologicznych badań ratowniczych;

Przy powierzchniowej eksploatacji ochrona środowiska polega na zapewnieniu:

- *ochrony krajobrazu i wartości kulturowych* na terenach górniczych;
- *bezpieczeństwa powszechnego* (drogi wywozu urobku) i *ochrony środowiska*;
- *bezpieczeństwa ekologicznego* na terenach o funkcji: rolniczej, leśnej, mieszkaniowej;
- ochrony zasobów naturalnych - eksploatacja kruszywa prowadzona zgodnie z zasadami i racjonalnej gospodarki złożem;
- rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

Rekultywacja gruntów zdewastowanych i zdegradowanych oznacza przywrócenie wartości użytkowej terenu.

Obok warunków geologiczno – gruntowych (wodne i budowa geologiczna), o kierunku rekultywacji decyduje technologia wydobywania i zakres przekształceń powierzchni ziemi, dlatego metoda i sposób rekultywacji określone są w dokumentacji złoża (i koncesji). Wskazane jest wykorzystanie nadkładu mas ziemnych usuwanych w trakcie eksploatacji (po czasowym składowaniu na przyzmach) do rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

7. POWIETRZE

7.1. Jakość powietrza

Zgodnie z nowymi zasadami oceny jakości powietrza podstawową jednostką jest *STREFA – obszar powiatu*. Strefa Przasnyska (z uwzględnieniem miast: Przasnysz i Chorzele), należy do obszaru o małym zanieczyszczeniu powietrza atmosferycznego. Ocena stanu jakości powietrza pod względem ochrony zdrowia ludzi obejmuje poziomy stężenia następujących zanieczyszczeń: benzenu, dwutlenku azotu, dwutlenku siarki, ołowiu, ozonu, tlenku węgla, pyłu zawieszonego.

Klasyfikacja strefy powiatu przasnyskiego według podstawowych kryteriów tj.: ochrony zdrowia i ochrony roślin i ekosystemów przedstawia poniższa tabela.

Ochrona zdrowia						Ochrona roślin i ekosystemów			
SO ₂	NO ₂	PM ₁₀	CO	Pb	Benzen	Ozon	SO ₂	NO ₂	Ozon
III b	IIIb	I	IIIb	IIIb	IIIb	IO	I	IIIb	I

Oznaczenia zawarte w tabeli:

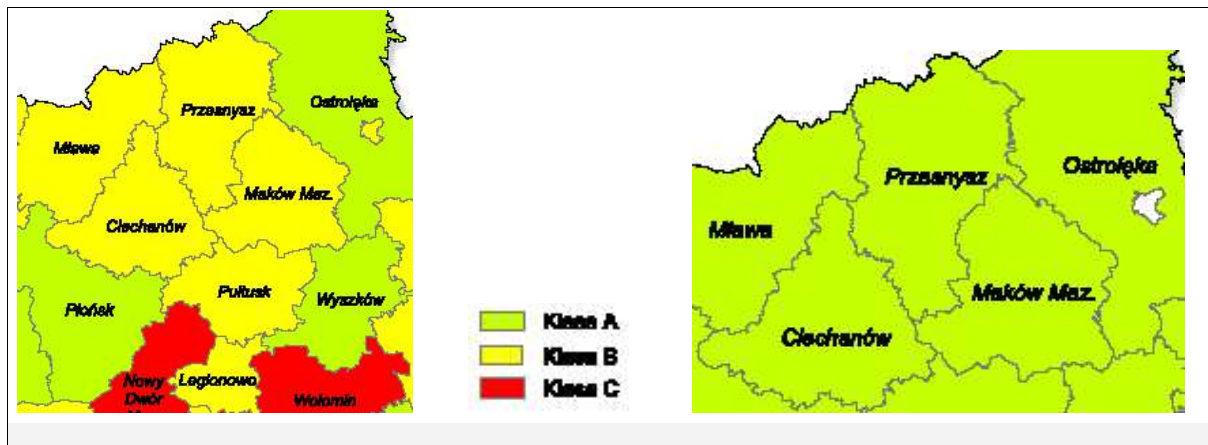
- IO - powyżej dopuszczalnego poziomu,
- I - powyżej górnego poziomu oszacowania,
- II - pomiędzy górnym i dolnym poziomem oszacowania,
- III - poniżej dolnego poziomu oszacowania.
- IIIb - obszar innej strefy (nie aglomeracje).

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są instalacje energetyczne oraz ciągi komunikacyjne (zanieczyszczenia powstające przy spalaniu paliwa samochodowego). Największą część emisji zanieczyszczeń stanowi emisja pochodząca z energetycznego spalania paliw. Instalacje technologiczne pełnią rolę drugorzędną, ponieważ powiat ma charakter typowo rolniczy a zakładów o profilu produkcji „szkodliwym” dla środowiska (mogących znacząco oddziaływać na środowisko) jest niewiele.

Dwutlenek siarki emitowany jest przede wszystkim przez kotłownie lokalne, przy spalaniu zanieczyszczonego węgla. Tlenki azotu pochodzą ze spalania węgla, koksu, gazu i benzyn (transport samochodowy). Średnie stężenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza w okresie zimowym jest kilka razy wyższe niż w okresie letnim.

Gmina leży w strefie przasnyskiej (powiat), która należy do obszarów o średnio - korzystnych parametrach jakości powietrza atmosferycznego. W końcowej klasyfikacji ogólnej strefę zaliczono do klasy;

- **B** wg kryteriów ochrony zdrowia (zapylenie – powyżej górnego poziomu oszacowania),
- **A** wg kryteriów ochrony roślin.

Rejon północnej i wschodniej części województwa mazowieckiego wchodzący w skład obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski” należy do najczystszych miejsc w Polsce. Nie oznacza to, że można zaniechać działań związanych z ochroną powietrza przed zanieczyszczeniami – zwłaszcza tych przedsięwzięć, które ograniczają „emisję u źródła”.

7.2. Źródła zanieczyszczeń

Źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są instalacje energetyczne (położone w strefie jak i poza nią), oraz ciągi komunikacyjne (spaliny, pyły, hałas). Instalacje technologiczne pełnią rolę drugorzędną ponieważ powiat ma charakter typowo rolniczy a zakładów o profilu produkcji szczególnie szkodliwym dla środowiska jest bardzo mało. Emisja niska (z obszarów wiejskich) nie stanowi istotnego źródła zanieczyszczeń do powietrza. Największą część emisji zanieczyszczeń stanowi emisja pochodząca z energetycznego spalania paliw. Spowodowana jest głównie znaczną ilością kotłowni lokalnych opalanych węglem jak również dużą ilością pojazdów samochodowych tranzytowych i lokalnych (droga wojewódzka).

Za zanieczyszczenie powietrza uważa się jego składniki naturalne, jeśli ich udziały w powietrzu będą wyższe od zawartości określonej składem wzorcowym, bądź inne składniki obce nie występujące w składzie naturalnym nawet w dowolnie małych ilościach.

Z zagadnieniem zanieczyszczenia powietrza nierozdzielnie wiąże się pojęcie emisji zanieczyszczeń tj. wprowadzania do atmosfery substancji zarówno ze źródeł naturalnych jak i powodowanych działalnością człowieka. Zanieczyszczenia powietrza wywołane działalnością człowieka nazywane są antropogenicznymi i to one decydują o bilansie emisji do atmosfery. Na obszarze gminy dominuje emisja niska i niezorganizowana (w rozumieniu Prawa ochrony środowiska), której szacunkowe rozmiary (ładunek zanieczyszczeń) nie mają istotnego wpływu na jakość powietrza.

Emisja niezorganizowana ma również miejsce w czasie otwartych procesów technologicznych (uprawa i nawożenie pól uprawnych, kruszenie minerałów, itp.), wtórnego pylenia (ciągi komunikacyjne, powierzchnie o pylistym podłożu), pożarów lub awarii. Emisja niezorganizowana przysparza wielu kłopotów (bardzo trudno ją zmierzyć, a jeszcze trudniej ograniczyć). Ilość rodzajów zanieczyszczeń, jaka może występować w powietrzu jest niezmiernie duża, dlatego wyodrębniono grupę zanieczyszczeń nazywanych charakterystycznymi zanieczyszczeniami powietrza, do których zaliczane są: pyły, tlenki węgla, tlenki siarki i tlenki azotu itd. (wymienione w tabeli na str.22).

W strefie przasnyskiej na jakość powietrza (wartości emisji – stężenie zanieczyszczeń) mają wpływ źródła zanieczyszczeń energetycznych i technologicznych, które zlokalizowane są głównie w miastach Przasnysz i Chorzele. Ze względu na migrację zanieczyszczeń na znaczne odległości, o jakości powietrza na obszarze gminy mogą również decydować emitory znajdujące się poza powiatem przasnyskim.

W obrębie strefy - do głównych źródeł energetycznych (wytworzenie energii cieplnej i energetycznej) emitujących substancje z procesu spalania paliw (pyły, SO₂, NO₂, CO) należą:

- ❑ Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Przasnyszu;
- ❑ ABB Sp. z o.o. w Warszawie Oddział w Przasnyszu;
- ❑ Zakłady Meblarskie „Węgierka” Sp. z o.o. ;

- Jednostka Wojskowa w Przasnyszu;
- Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Mostowych w Przasnyszu;
- Spółdzielnia Mleczarska „Mazowsze” w Przasnyszu;
- KROSS Sp. z o.o. w Przasnyszu;
- Zakład Technicznej Obsługi Rolnictwa w Przasnyszu;
- „BEL POLSKA” Sp. z o.o. w Chorzelach;
- kotłownie lokalne i gospodarstwa domowe.

Podstawowym surowcem energetycznym jest węgiel kamienny (miał węglowy, koks). Ze względu na mnogość źródeł - emisja niska (pochodząca z palenisk domowych i małych kotłowni lokalnych) może mieć znaczący wpływ na jakość powietrza.

W strefie przasnyskiej są również tzw. źródła technologiczne emitujące do powietrza zanieczyszczenia (substancje chemiczne) z procesów produkcyjnych. Należą do nich:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „WR” Sp. z o.o. w Przasnyszu (fenol, formaldehyd, ditlenek azotu, kwas siarkowy, cyjanowodór, chlorowodór, chrom, żelazo);
- ABB Sp. z o.o. w Warszawie Oddział w Przasnyszu (ditlenek azotu i siarki, antymon, bizmut, chrom, cynk, kobalt, mangan, nikiel, aluminium, aceton, etylobenzen, ksylen, węglowodory aromatyczne, trichloroetan);
- Zakłady Meblarskie „Węgierka” Sp. z o.o. (octan izopropylu, alkohol izopropylowy, octan butylu, octan etylu, aceton, toluen, metyloketon, alkohol etylowy, ksylen, etylobenzen, alkohol butylowy, metoksypropanol, eter metylowy glikolu, glikol butylowy, octan butoksypropylu);
- KROSS Sp. z o.o. w Przasnyszu (glikol);
- Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Mostowych w Przasnyszu (fenol, węglowodory aromatyczne);

Z informacji zawartych w „Powiatowym programie ochrony środowiska” wynika że:

- *źródła emisji (obiekty) nie stanowią zagrożenia dla środowiska w zakresie ilości i rodzajów emitowanych zanieczyszczeń.*
- *„wszystkie te jednostki posiadają decyzje określające dopuszczalną emisję. Należy jednak podkreślić, że są to emisje niewielkie i nie powodują przekroczeń poziomów substancji w powietrzu.*

W celu poprawy jakości powietrza należałoby ograniczyć spalanie węgla kamiennego i stopniowo przechodzić na olej opałowy lub gaz płynny, a także sukcesywne podłączanie do sieci cieplnej ZEC budynków mieszkalnych, urzędów i szkół (co ogranicza emisję niską).

Na terenie powiatu przasnyskiego nie ma stałych punktów pomiarowych krajowej sieci monitoringu powietrza. Najbliższe stacje pomiarowe monitoringu powietrza znajdują się w Ciechanowie i Ostrołęce. Prowadzone w tej strefie pomiary w zakresie jakości powietrza dotyczą uciążliwości komunikacyjnych (zanieczyszczenia, hałas).

Z danych GUS wynika, że emisja zanieczyszczeń do atmosfery sukcesywnie maleje. Spadek dotyczący emisji dwutlenku siarki i dwutlenku węgla wynika z tendencji do modernizowania kotłowni ogrzewanych węglem i przechodzenia na olej opałowy lub gaz propan-butan. Wzrost emisji tlenków azotu wynikać może ze zwiększonego ruchu drogowego pojazdów mechanicznych.

Powiatowy program ochrony środowiska wskazuje na potrzebę poprawy jakości powietrza. Pewne kierunki działań są wiążące dla *gminnego programu ochrony środowiska*. W tym celu należy:

- ❑ stopniowo ograniczać spalanie węgla kamiennego w szczególności z dużą zawartością siarki;
- ❑ propagować, promować, zachęcać do stosowania: węgla o małej zawartości siarki, gazu i oleju opałowego – paliwa o wysokich parametrach jakościowych;
- ❑ modernizować przestarzałe kotłownie;
- ❑ ograniczać emisję niską poprzez przyłączenie gospodarstw domowych i budynków użyteczności publicznej do centralnego zakładu ciepłowniczego spełniającego normy jakości środowiska (dotyczy tylko terenów podmiejskich);
- ❑ usprawnić ruch drogowy poprzez likwidowanie przestojów na trasach komunikacyjnych;
- ❑ zakłady produkcyjne będące głównym źródłem zanieczyszczeń technologicznych winny być wyposażone w szereg urządzeń redukujących emisję zanieczyszczeń;

Dla obniżenia uciążliwości komunikacyjnych, (w tym zanieczyszczeń) w sąsiedztwie dróg (krajowej i wojewódzkich) wskazana jest budowa obwodnic dla obszarów zwartej zabudowy wsi: Bogate, Dobrzankowo, Mchowo (w pierwszej kolejności). Zadania z zakresu ochrony powietrza należą do zadań Powiatu.

8. Klimat akustyczny

8.1. Główne źródła hałasu

Brak systematycznych badań (monitoringowych) prowadzonych na obszarze Gminy Przasnysz (i powiatu) utrudnia ocenę uciążliwości akustycznych. W zakresie *klimatu akustycznego* teren województwa mazowieckiego jest zróżnicowany, z uwagi na nierównomierny rozkład źródeł emisji hałasu oraz różne czynniki wpływające na rozprzestrzenianie tego zanieczyszczenia (ukształtowanie, pokrycie terenu, stopień i sposób zainwestowania).

Na terenie gminy nie ma znaczących źródeł *hałasu przemysłowego* (ponadto brak konkretnych danych). Z analizy potencjalnych źródeł hałasu (systemy wentylacyjne, urządzenia technologiczne oraz transport) wynika, że do takich obiektów można zaliczyć: zakłady rzemieślnicze o zróżnicowanym profilu: ślusarstwo, warsztaty samochodowe, betoniarnie, zakłady stolarskie.

Również maszyny i pojazdy rolnicze (szczególnie w złym stanie technicznym) są źródłem hałasu.

Stan akustyczny środowiska oceniany jest na ogół na podstawie danych wynikających z mapy akustycznej danego obszaru (np. miasta). Według danych WIOŚ, na terenie województwa mazowieckiego częściowe mapy akustyczne posiadają miasta przez które prowadzą ważne szlaki komunikacyjne.

Hałas komunikacyjny na obszarze gminy może stanowić problem dla obszarów zabudowy mieszkaniowej znajdującej się w zasięgu oddziaływania ważnych ciągów komunikacyjnych – drogi krajowej i dróg wojewódzkich (załącznik).

Na obszarach tych notuje się również występowanie innych uciążliwości związanych z ruchem kołowym (spaliny, zapylenie)

Warunki klimatu akustycznego na przeważającym obszarze województwa są korzystne. Najmniej problemów akustycznych notuje się w obszarze „ZPP” oraz poza terenami zurbanizowanymi - przyległymi do szlaków komunikacyjnych.

Na obszarze o korzystnych warunkach akustycznych – jak gmina Przasnysz należy podejmować działania prewencyjne zapobiegające pogorszeniu klimatu akustycznego. Na obszarach przylegających do dróg – krajowej i wojewódzkich, należy przy tym stosować metody planistyczne poprzez wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony przed hałasem (linia zabudowy, ekrany izolacji akustycznej) a także poprzez wyznaczanie stref ograniczonego użytkowania wzdłuż szlaków komunikacyjnych i wokół obiektów, gdzie mogą być przekraczane progowe wartości poziomu hałasu (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 09.01.2002r.).

Ograniczenie istniejącego hałasu polega w głównej mierze na wyciszeniu jego źródeł, a więc np. na modernizacji technologii w przemyśle celem zmniejszenia hałaśliwości wytwarzanych wyrobów. Dopiero w przypadkach trudności technicznych w wyciszaniu źródeł hałasu należy podejmować prace ograniczające rozprzestrzenianie się ponadnormatywnych dźwięków. W takiej sytuacji wykonuje się osłony i ekrany akustyczne (w tym ekrany wykorzystujące zieleni wysoką i niską) lub dokonuje się zmian konstrukcyjnych w obiektach pozostających w strefie oddziaływania źródeł hałasu.

W zakresie budowy ekranów akustycznych podstawą kompleksowego rozwiązania problemu powinno być opracowanie programu operacyjnego. Do 2006r. mają zostać sporządzone wytyczne określające sposób i metodykę wykonania tych programów.

Dynamiczny rozwój ruchu kołowego stwarza konieczność *modernizacji istniejącej sieci drogowej* (w tym mostów) poprzez przebudowę nawierzchni dróg, wzmocnienie konstrukcji, korektę łuków (np. we wsi Bogate, Dobrzankowo) itp.

Pożądanym kierunkiem działań jest również sukcesywne ograniczanie ruchu samochodów ciężarowych w obszarze zwartej zabudowy (obejścia drogowe - obwodnice). Ponadto wskazane jest wyznaczenie stref z ruchem uspokojonym (m.in. ograniczenie prędkości, zapewnienie płynności) na terenie zwartej zabudowy (iosiedli z zabudową wielorodzinną).

Dla oceny obiektywnych uciążliwości (m.in. akustycznych) przy drogach ważne jest prowadzenie *monitoringu hałasu*. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23.01.2003r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów w środowisku substancji lub energii przez zarządzającego drogą, linią kolejową, itp. (Dz.U.03.35.308 z dnia 28 lutego 2003r.) dla dróg krajowych oraz wojewódzkich należy wykonywać okresowe pomiary poziomu hałasu co 5 lat.

Zgodnie z art. 117, 118 i 119 ustawy z dnia 27.04.2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627) na potrzeby oceny stanu akustycznego środowiska co 5 lat sporządza się *mapy akustyczne i tworzy programy ochrony środowiska przed hałasem*. Aktualna analiza zagrożenia hałasem na terenie Gminy Przasnysz wykazuje na potrzebę wykonania badań wzdłuż drogi krajowej w celu określenia faktycznych uciążliwości akustycznych.

Powiatowy program ochrony środowiska dla Powiatu Przasnyskiego nie wskazuje konieczności wykonania powyższych opracowań (mapy akustycznej i programu).

9. Źródła pól elektromagnetycznych

Promieniowanie niejonizujące to obecnie powszechne zanieczyszczenie środowiska. Powstaje ono w wyniku działania zespołów sieci i urządzeń elektrycznych będących w powszechnym użyciu (kuchenki mikrofalowe, telefony komórkowe, komputery, telewizory, lodówki itp.), urządzeń elektromedycznych do badań diagnostycznych i zabiegów fizykochemicznych, jak również stacji nadawczych, urządzeń energetycznych, telekomunikacyjnych, radiolokacyjnych i radionawigacyjnych (pola w zakresie 0-300 GHz.) Pole elektromagnetyczne wytwarzane przez silne źródło niekorzystnie zmienia warunki bytowania człowieka, wpływa na przebieg procesów życiowych i może powodować wystąpienie zaburzeń m.in. funkcji ośrodkowego układu nerwowego, narządów słuchu i wzroku. Do najważniejszych czynników mających wpływ na oddziaływanie promieniowania elektromagnetycznego na zdrowie człowieka (tzw. parametrów pola) należą: odległość od źródła promieniowania, natężenie pola elektromagnetycznego i czas przebywania w tym polu (tzw. czas ekspozycji).

Źródła pól elektromagnetycznych stanowią linie elektroenergetyczne średniego i wysokiego napięcia (110 kV, 220 kV) oraz związane z nimi stacje elektroenergetyczne.

Przez teren Gminy Przasnysz przebiegają linie energetyczne średniego i niskiego napięcia;

- dwie napowietrzne linie przesyłowe (i stacje elektroenergetyczne) o napięciu 110kV, relacji: Przasnysz – Ostrołęka o długości ca 12,0 km i Przasnysz – Ciechanów o długości ca 5,50 km,
- linie przesyłowe średniego i niskiego napięcia (o niskim zasięgu i stopniu oddziaływania).

Z punktu widzenia ochrony środowiska znaczenie mają linie i stacje elektroenergetyczne o napięciach znamionowych równych co najmniej 110 KV i wyższych (dla których wyznaczone są strefy bezpieczeństwa).

Ochronę przed polami elektromagnetycznymi regulują przepisy z zakresu prawa ochrony środowiska, bezpieczeństwa i higieny pracy, prawa budowlanego.

Negatywne oddziaływanie elektromagnetyczne stacji zwykle nie wykracza poza granice zajmowanego przez nie terenu. Natomiast uciążliwość linii mieści się w strefach ochronnych, których maksymalny zasięg wynosi: 12 m dla linii 110 kV do 24 m dla 400 kV licząc od osi skrajnych przewodów.

Pola elektromagnetyczne w przeciwieństwie do wielu fizycznych czynników środowiska, jak np. hałas, nie są z reguły rejestrowane przez zmysły człowieka, co pomniejsza *świadomość występującego w związku z nimi zagrożenia*. Ponadto, brak jest stałego monitoringu w tym zakresie, co uniemożliwia ocenę stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wokół obiektów i urządzeń będących jego źródłem.

Zgodnie z art. 123,124 ustawy z dnia 27.04.2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627) Wojewódzki inspektor ochrony środowiska w ramach państwowego monitoringu środowiska powinien prowadzić okresowe badania kontrolne poziomów pól elektromagnetycznych oraz aktualizować corocznie rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

Na terenie gminy Przasnysz znajduje się również szereg *punktowych źródeł promieniowania* niejonizującego, na które składają się: stacja bazowa telefonii komórkowej CENTERTEL, a także urządzenia będące w dyspozycji straży pożarnej i ośrodków medycznych. Są one instalowane w miejscach niedostępnych dla ludzi, na wysokich kominach i specjalnych masztach. Zasięg ich oddziaływania jest poza miejscem stałego pobytu ludzi (obiekty bezobsługowe). Czasowo przebywają tam ludzie przeprowadzający okresowe konserwacje.

Brak stałego monitoringu w zakresie elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego uniemożliwia ocenę stopnia oddziaływania na środowisko i ludzi (m.in. jonizacja powietrza) wokół obiektów i urządzeń będących źródłem promieniowania.

Określenie zasięgu oddziaływania (a w skrajnych przypadkach - granicy obszaru ograniczonego użytkowania) dla linii i stacji elektroenergetycznych oraz obiektów radiokomunikacyjnych, radionawigacyjnych i radiolokacyjnych wymaga *przewodzenia pomiarów kontrolnych promieniowania*

Zgodnie z art. 20 i 21 ustawy z dnia 27.07.2001r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 100, poz. 1085) emitowanie pól elektromagnetycznych z urządzeń istniejących *wymaga uzyskania pozwolenia w terminie do 31 grudnia 2005r.*, z tym że prowadzący może uzyskać pozwolenie (za wyjątkiem zintegrowanego) pomimo niespełnienia wymagań wynikających ze standardów emisyjnych, jeśli wykaże, że wymagania te zostaną spełnione do 1.01.2006r.

Wprowadzenie *monitoringu źródeł promieniowania elektromagnetycznego*, zgodnie z uchwalonym "Programem ochrony środowiska województwa mazowieckiego", stanowi jedno z zadań, które należy zrealizować w latach 2003-2011.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 01.10.2002r. (Dz. U. Nr 176, poz. 1453) w sprawie udostępniania informacji o środowisku, do 1 kwietnia 2006r. powinna zostać utworzona *elektroniczna baza danych* dostępna za pośrednictwem publicznej sieci telekomunikacyjnej, zawierająca wyniki pomiarów okresowych badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych oraz informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól.

W ramach polityki długofalowej - w celu zapewnienia skutecznej ochrony ludności przed działaniem promieniowania elektromagnetycznego należy podejmować *działania prewencyjne* wykorzystując przede wszystkim *metody planistyczne na poziomie gminy*. Należy prowadzić przemyślaną politykę lokalizacyjną dotyczącą nowych obiektów, w szczególności obiektów telefonii komórkowej (ze względu na postępujący rozwój tej dziedziny), które zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24.09.2002r. (Dz.U . 02.179 .1490) *mogą w znaczący sposób oddziaływać na środowisko*.

Wszędzie tam gdzie zarejestrowane zostanie przekroczenie dopuszczalnych poziomów promieniowania należy wprowadzać do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisy dotyczące ochrony przed promieniowaniem niejonizującym, a w szczególności utworzenia *obszarów ograniczonego użytkowania* wokół urządzeń je emitujących.

10. Zagrożenia środowiska

Zagrożenia powodowane gwałtownym zdarzeniem (nie będącym klęską żywiołową) – poważną awarią mogą wywołać znaczne zniszczenia w środowisku (lub pogorszenie jego stanu), stwarzając niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia ludzi.

Na obszarze gminy nie ma zakładów o zwiększonym ryzyku ani zakładów o dużym ryzyku stwarzającym zagrożenie wystąpienia poważnej "awarii przemysłowej" (w rozumieniu ustawy - Prawo ochrony środowiska).

Rodzaj, właściwości oraz ilość wykorzystywanych niebezpiecznych substancji chemicznych oraz procesy technologiczne (lub magazynowanie) zdecydowały o wpisaniu na listę potencjalnych sprawców NZŚ (weryfikowane listy powiatowe).

Transport materiałów i substancji niebezpiecznych (toksycznych, łatwopalnych, wybuchowych) drogą krajową i wojewódzką – w sytuacjach awaryjnych może spowodować m. in. zanieczyszczenie gleb i wód oraz zagrożenie pożarowe na terenach leśnych.

Lokalnie, na obszarze gminy zagrożenia ekologiczne może spowodować mechaniczne uszkodzenie przyszłej instalacji *sieci gazowej* (projektowany gazociąg) podczas nierozważnego prowadzenia prac budowlanych, zakładania wodociągu, sieci kanalizacyjnej itp.

W sąsiedztwie Gminy Przasnysz potencjalne zagrożenia środowiska (sytuacje awaryjne lub katastrofy) stwarzają na terenie powiatu głównie:

- ▷ *urządzenia techniczne* (instalacje) w zakładach magazynujących lub stosujących w procesie produkcji toksyczne środki przemysłowe (produkty ropopochodne, inne chemiczne) w tym stacje paliw;
- ▷ *rurociąg przesyłowy* - gazociąg magistralny wysokiego ciśnienia - „Jamal-Europa”), w Gminie Krasne (i stacje redukcyjne);
- ▷ *nieczynne składowiska odpadów* (na których mogły być składowane przeterminowane środki ochrony roślin, leki), zagrożenie skażenia wód podziemnych.

Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska realizowane jest poprzez:

- prowadzenie kontroli przedsiębiorców, których działalność może stanowić przyczynę powstania nadzwyczajnych zagrożeń środowiska,
- prowadzenie szkoleń pracowników administracji publicznej i przedsiębiorców;
- badanie przyczyn powstawania NZŚ oraz sposobów likwidacji skutków, prowadzenie rejestru nadzwyczajnych zagrożeń (baza EKOAWARIE).

W celu zapewnienia skutecznej ochrony ludności i środowiska przed zagrożeniami pożarowymi, należy prowadzić następujące działania:

- uporządkowanie leśnych dróg przeciwpożarowych (szczególnie w obrębie lasów niepaństwowych), propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu,
- sporządzenie uproszczonych planów urządzenia lasu lub ich uzupełnienie o część dotyczącą ochrony przeciwpożarowej, zgodnie z Rozporządzeniem MOŚZNiL z dnia 28.12.1998r. (Dz. U.99.3.16 z 15.01.1999r),
- uzupełnienie oznakowania terenów leśnych (wjazdy do lasu, parkingi leśne) tablicami informacyjno - ostrzegawczymi dotyczącymi bezpieczeństwa pożarowego,
- promowanie obszarów bezpiecznych ekologicznie (wolnych od zagrożeń),
- budowa systemu ratownictwa ekologiczno - chemicznego (m.in. szkolenia jednostek operacyjnych, zapewnienie specjalistycznego sprzętu),
- przeprowadzanie okresowych kontroli, weryfikowanie wyników raportu bezpieczeństwa, sporządzanie i okresowe weryfikowanie planu operacyjno - ratowniczego przez użytkowników instalacji zaliczanych do grupy *o wysokim i dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii*, które mogą spowodować zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi oraz jakości środowiska

Poniższy załącznik graficzny – *WALORY JAKOŚĆ I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA* obrazuje podstawowe problemy związane z ochroną środowiska.

IV. OGRANICZANIE ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO

W programie ochrony środowiska wskazane jest uwzględnienie znajdujących się na obszarze gminy Przasnysz *instalacji, które mogą powodować negatywne oddziaływania na środowisko* (w rozumieniu Ustawy Prawo ochrony środowiska) w tym:

- *instalacji, których eksploatacja wymaga zgłoszenia* organowi ochrony środowiska (Starosta), zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska (Dz.U. z dn. 11.12. 2001r.),
- *instalacją wymagającą pozwolenia na „korzystanie ze środowiska” tj. wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza.* (Ustawa Prawo ochrony środowiska i Rozporządzenie Ministra Środowiska)
- przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. Dz. U. Nr 179, poz. 1490).

W zainwestowaniu kubaturowym terenu Gminy dominuje zabudowa zagrodowa i zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, której towarzyszą usługi (głównie nieuciążliwe). Funkcja usługowa realizowana jest w budynkach mieszkalnych lub zabudowie towarzyszącej (odrębne obiekty kubaturowe). W kilku przypadkach budynki po nieczynnych obiektach użyteczności publicznej (biblioteki, szkoły itp), zmieniły funkcję na mieszkaniową (zostały przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę jednorodzinna). *Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego* (z 2003r.) dopuszcza realizację usług podstawowych, które nie stwarzają uciążliwości dla sfery mieszkaniowej. Również w obiektach, które są poddane ochronie konserwatorskiej, dopuszcza się prowadzenie (przez właściciela obiektu) usług związanych np. z turystyką i wypoczynkiem: pensjonat, gastronomia itp. *Tereny usług publicznych* - nie powinny stanowić zagrożenia dla jakości komponentów środowiska przyrodniczego

1. Obiekty i instalacje infrastruktury komunalnej.

Obiekty i instalacje infrastruktury komunalnej związane z utylizacją odpadów i oczyszczaniem ścieków należą do *przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko*. Na etapie ustalenia warunków zabudowy inwestycje takie wymagają (obligatoryjnie) lub mogą wymagać sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko – ze względu na możliwe negatywne oddziaływania na ludzi (obiektywne lub subiektywne) i środowisko jakie występują w wyniku funkcjonowania tych instalacji.

Wymienione niżej planowane przedsięwzięcia (obiekty infrastruktury komunalnej) są niezbędne dla na zapewnienia w gminie Przasnysz warunków w zakresie prowadzenia prawidłowej gospodarki wodno - ściekowej i odpadowej.

Przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury komunalnej (zadania programowe) dotyczą planowanych;

- *likwidacji nieczynnych studni* (w sposób nie zagrażający zanieczyszczeniu warstwy wodonośnej),
- *rozbudowy (modernizacji) składowiska odpadów NU*
- inwestycji w zakresie sukcesywnego wyposażenia zwartej zabudowy w sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej,
- budowy oczyszczalni ścieków, oznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego - NO,
- budowę kolektorów ściekowych doprowadzających płynne nieczystości do oczyszczalni.
(wyznaczone planem tereny posiadają decyzję o wyłączeniu gruntu z produkcji rolnej)

Ochrona wód na obszarach wiejskich może być realizowana przez całkowite „odcięcie” przenikania zanieczyszczeń do cieków (rzeki i urządzenia melioracyjne), co można osiągnąć poprzez objęcie kanalizacją ściekową (sanitarną i deszczową) terenów zwartej zabudowy. Do czasu wykonania kanalizacji sanitarnej i na obszarach o zabudowie rozproszonej dopuszcza się gromadzenie ścieków w szczelnych osadnikach bezodpływowych, które winny być systematycznie opróżniane (wywóz wozami asenizacyjnymi do punktu zlewnego w oczyszczalni w Przasnyszu).

1.1. Oczyszczalnie ścieków

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Przasnysz (przewiduje budowę kilku oczyszczalni ścieków, do których ścieki sanitarne byłyby doprowadzane lub dowożone z sąsiednich wsi. Pod budowę oczyszczalni ścieków NO zostały wyznaczone planem tereny (pozostające aktualnie w użytkowaniu rolniczym) w następujących miejscowościach: Bartniki (10 NO), Bogate (1 NO), Grabowo (14 i 13 NO), Karwacz (7 NO), Leszno (9 NO), Mchowo (12 NO). *Tereny zarezerwowane pod budowę urządzeń infrastruktury komunalnej (rezerwa terenu) do czasu wyłączenia gruntów z produkcji rolnej (i zagospodarowania) pozostają dotychczasowym rolniczym użytkowaniu.*

Z realizacją planowanych przedsięwzięć będzie związane przeprowadzenie postępowania w sprawie oddziaływania na środowisko. Procedura ta stworzy okazję:

- wyboru najlepszego rozwiązania technicznego i technologicznego (np. oczyszczalni),
- do przeprowadzenia spotkań z zakresu edukacji ekologicznej społeczności wiejskiej, pozwalającej zaakceptować „obiekt” i jego doniosłą rolę (w ochronie środowiska i możliwości podniesienia standardu życia).

Wokół obiektów infrastruktury komunalnej konieczne jest tworzenie zieleni izolacyjnej, która pozwala na wtopienie zakładu w wiejski krajobraz. Dostępne na rynku technologie oczyszczania ścieków (biologiczne) czynią oczyszczalnie (funkcjonujące

prawidłowo) przyjaznymi nie tylko dla środowiska przyrodniczego (ochrona wód), ale również dla ludzi zamieszkujących w niewielkiej odległości (np. 50m).

W wyniku funkcjonowania oczyszczalni ścieków powstaje pewna ilość uwodnionych odpadów (pościekowych), które wymagają odwodnienia i utylizacji. Prawidłowe postępowanie z tymi odpadami polega na kompostowaniu. Uzyskany kompost może być użyty do rekultywacji gruntów zdewastowanych lub zdegradowanych (np. terenów poeksploatacyjnych) oraz likwidowanych składowisk odpadów komunalnych.

Inwestycje te będą realizacją zadań w zakresie ochrony środowiska.

Przewidywane realizacje oczyszczalni ścieków oraz składowisko odpadów zaliczane są do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu może być wymagane (przeprowadzenie procedury w zakresie ocen oddziaływania na środowisko). Na obecnym etapie wskazane lokalizacje tych obiektów nie budzą zastrzeżeń, natomiast proces przeprowadzania procedury ocen określi szczegółowe warunki dla każdego obiektu i każdej lokalizacji przy uwzględnieniu rozwiązań wariantowych inwestycji. Dotyczy to również składowiska odpadów, które wymaga modernizacji i dostosowania do obecnych wymogów.

1.2. Tereny usługowe i ich wpływ na środowisko

Tereny o różnych funkcjach (mieszkaniowa, usługowa, przemysł, eksploatacja kruszywa itp.) wyznaczone są w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, który winien uwzględniać uwarunkowania (Opracowanie *ekofizjograficzne*) oraz skutki wynikające z realizacji planu (*Prognoza oddziaływania na środowisko*).

Z definicji usługi nieuciążliwe nie powinny negatywnie oddziaływać na otoczenie (tj. środowisko przyrodnicze i ludzi), a ich potencjalne wpływy nie mogą wykraczać poza granice własności. Tereny przewidziane w *Miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego Gminy Przasnysz* pod tzw. *usługi uciążliwe*, są już częściowo zainwestowane (bazy SKR, RSP, POZH). Zgodnie z obowiązującym prawem (*Prawo ochrony środowiska i rozporządzenia wykonawcze*) - *potencjalne negatywne oddziaływania na środowisko muszą być ograniczone do granic własności lub terenu wyznaczonego planem*. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń (w tym akustycznych) i energii do środowiska można uzyskać przez stosowanie *najlepszych dostępnych technik* (BAT) - w procesie technologicznym oraz przy redukcji emisji (urządzenia). W ostateczności wokół „instalacji mogących znacząco oddziaływać na środowisko” może być konieczne ustalenie *obszaru ograniczonego użytkowania*.

Z analizy istniejącego zainwestowania i zakresu planowanych przedsięwzięć wynika, że na terenie gminy (poza składowiskiem odpadów) nie ma inwestycji (obiektów), dla których konieczne będzie ustalenie obszaru ograniczonego użytkowania.

Wyznaczone planem tereny mogą one zostać podzielone na mniejsze działki w celu dostosowania do rodzaju i specyfiki prowadzonej działalności, przy zachowaniu przepisów szczególnych oraz wymogów ochrony środowiska. Jeden z nich dotyczy szczegółowych kryteriów związanych z *kwalifikowaniem przedsięwzięć* – zgodnie z ustawowym zapisem „*jeżeli przedsięwzięcia są powiązane technologicznie, kwalifikuje się jako jedno przedsięwzięcie, także gdy jest realizowane przez różne podmioty*”.

W realizacji tzw. „usług uciążliwych” (zapis planu miejscowego) ma zastosowanie *procedura o oddziaływaniu na środowisko*. Oznacza to, że na etapie wydawania decyzji o warunkach zabudowy *jest wymagane* (obligatoryjnie) lub *może być wymagane* sporządzenie Raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko. Tego typu przedsięwzięcia (budowa, rozbudowa, modernizacja), zgodnie z obowiązującym Miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, mogą być realizowane w następujących miejscowościach:

- ❑ **Bartniki** - 1UR 1,68ha; 15UR (1,40 ha);
- ❑ **Dobrzankowo** - 4UR/P 0,85ha; 5UR 0,48ha; 11UR 0,32ha; 13UR 0,55 ha;
- ❑ **Grabowo** - 3UR 0,43 ha;
- ❑ **Karwacz** - 1UR 1,50 ha;
- ❑ **Karbówko** - 1UR 1,54 ha;
- ❑ **Mchowo** - 3UR 1,80 ha; 4UR 0,72 ha;
- ❑ **Osówiec Szlachecki** - 7UR 4,58 ha,
- ❑ **Sierakowo** - 1UR 4,00 ha;
- ❑ **Szla** - 2UR 1,76 ha; 10UR/MN 0,98ha - usługi z funkcją mieszkalną;
- ❑ **Wielodróż** - 2UR/MN (1,36ha); 3UR/MN (0,33 ha) j.w.

2. Rozwiązanie gospodarki wodno – ściekowej

Aktualnie przy wysokim stopniu zwodociągowania terenu gminy Przasnysz (88,2%) brak gminnej oczyszczalni ścieków. Stwarza to ogromne zagrożenie dla stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych, które są zanieczyszczane w wyniku niekontrolowanego odprowadzania ścieków do gruntu (wykorzystanie rolnicze) lub wód powierzchniowych.

I WARIANT

- Budowa OCZYSZCZALNI - Bartniki, Grabowo, Karwacz i Leszno
- Sukcesywne wyposażenie zwartej zabudowy w sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego wyznaczono lokalizacje - tereny pod budowę czterech oczyszczalni ścieków w miejscowościach: Bartniki, Grabowo, Karwacz i Leszno. Realizacja *instalacji do oczyszczania ścieków* (oczyszczalni) na wyznaczonych terenach umożliwi w przyszłości rozwiązanie problemu oczyszczania ścieków z terenu całej gminy poprzez budowę sieci kanalizacyjnej w zwartej zabudowie i dowóz ścieków do oczyszczalni ze zbiorników bezodpływowych w zabudowie rozproszonej.

II WARIANT

Obszar Gminy Przasnysz obsługiwany przez Oczyszczalnię w mieście Przasnysz
Realizacja tego wariantu obejmuje

- sukcesywne wyposażenie zwartej zabudowy w sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej,
- budowę kolektorów ściekowych doprowadzających płynne nieczystości do oczyszczalni.

W *Programie gminnym budowy kanalizacji* (z 1998r.) wykazano, że istnieje możliwość skierowania ścieków komunalnych do kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni miasta Przasnysz z następujących wsi:

- Obręb, Klewki z możliwością odbioru ścieków z części wsi Mirowo tj. z rejonu ujęcia wody miasta Przasnysz (sektor "A ,,),
- Mchowo, Mchówko, Brzezice, (sektor "B"),
- Bartniki (sektor "C. "),
- Wielodróż, Bogate, Dobrzankowo, Sierakowo i część wsi Helenowo Stare (sektor"D"),
- Gostkowo i Leszno (sektor "E"),
- Karwacz i Zawadki (sektor "F"),
- Golany (sektor "G).

Program zakłada, że ciek z sektorów "D", "E", "F" zostaną dostarczone na teren oczyszczalni (bezpośrednio, natomiast z pozostałych sektorów zostaną doprowadzone do istniejących i projektowanych kolektorów grawitacyjnych w Przasnyszu.

Istniejące i projektowane przekroje kanalizacji grawitacyjnej w Przasnyszu są wystarczające aby przyjąć ścieki z terenów wiejskich (sektorów A,B,C,G).

W cytowanym wyżej Programie przewiduje się także, że w części wsi o zabudowie skupionej ścieki będą oczyszczone w małych zblokowanych oczyszczalniach, które przewiduje się wybudować we wsiach: Grabowo, Krępa Stara i Osowiec Szlachecki.

Z pozostałych wsi z uwagi na zabudowę rozproszoną lub niewielką ilość zagród ścieki sanitarne będą oczyszczane w indywidualnych *oczyszczalniach zagrodowych*.

Docelowo nie przewiduje się wywozu ścieków nieoczyszczonych do punktu zlewnego.

Oczyszczanie ścieków winno odbywać się lokalnie za pomocą budowy nowych indywidualnych oczyszczalni zagrodowych lub modernizacji istniejących osadników gnilnych i rozbudowę systemów oczyszczania ścieków w gruncie (na obszarach o dobrej izolacyjności gruntowej warstw wodonośnych).

Do czasu realizacji w.w. wariantów konieczne będzie zorganizowanie obsługi terenu zapewniające systematyczne opróżnianie szczelnych indywidualnych zbiorników na ścieki. *Współpraca i merytoryczna pomoc pracowników samorządowych* w rozwiązywaniu gospodarki ściekowej w jednostkach osadniczych Gminy Przasnysz. Główne zadania to:

- nadzór nad realizacją szczelnych zbiorników bezodpływowych oraz indywidualnych systemów oczyszczania (oczyszczalnie przydomowe), w szczególności w obrębie rozproszonej zabudowy ;
- pomoc przy wyborze urządzeń (lub technologii);
- pomoc w załatwieniu formalności - w optymalnym sposobie finansowania, kredytowania (lub współfinansowanie);
- nadzór i pomoc w realizacji urządzeń do magazynowania i utylizacji gnojowicy, gnojówki (zbiorniki...), obornika (płyty gnojowe);

Główne cechy osadnictwa na terenie gminy to wysoki stopień koncentracji i trwałość struktury przestrzennej utrwalanej w istniejących wsiach przy małym zapotrzebowaniu na nowe tereny pod budownictwo mieszkaniowe. Wsie gminy są pozbawione usług wodochłonnych, w których byłyby wytwarzane ścieki (za wyjątkiem jest zakładu przetwórstwa mięsnego w Karwaczu). Względy ekonomiczne i potrzeba zapewnienia oczyszczania ścieków ze zwodociągowanych skłoniły do poszukiwania rozwiązań alternatywnych - aby była możliwość odprowadzenia ścieków z największych wsi o zwartej zabudowie do rozbudowywanej oczyszczalni miasta Przasnysz.

V. WNIOSKI Z DIAGNOZY (ANALIZA SWOT)

Mocne strony	Słabe strony
Zasoby i jakość wód	
- zasobność głównych poziomów wodonośnych (umożliwiająca pokrycie zapotrzebowania ilościowego i jakościowego ludności gminy w wodę), - wysoka jakość zasobów wód podziemnych, -	- deficyt jakościowy wód powierzchniowych (zanieczyszczenie) i gruntowych (I poziom), - brak izolacyjności pierwszego poziomu wodonośnego stanowiącego źródło zaopatrzenia ludności w wodę, - niskie przepływy wód w rzekach – limitujące ich rekreacyjne wykorzystanie , -
Gospodarka wodno-ściekowa	
- wysoki stopień zwodociągowania wiejskich jednostek osadniczych, - wyznaczone planem tereny (rezerwa) pod budowę wiejskich oczyszczalni ścieków,	- niewystarczający stopień małej retencji, - niski stopień oczyszczania ścieków, - brak gminnej oczyszczalni ścieków, - brak kanalizacji (uzbrojenia) obszarów zwartej zabudowy, - ,
Powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny	
- czyste powietrze - obszar o wysokich parametrach jakości powietrza, - korzystne warunki klimatu akustycznego,	- niekorzystna struktura paliw w systemach grzewczych, - występowanie obszarów zagrożenia hałasem komunikacyjnym w obszarach wsi położonych przy drodze krajowej, -
Promieniowanie elektromagnetyczne	
- lokalizacja (położenie) głównych źródeł promieniowania elektromagnetycznego poza obszarami zabudowy mieszkaniowej,	- brak pełnego rozpoznania oddziaływania źródeł promieniowania elektromagnetycznego niejonizującego, -
Gospodarka odpadami	
- przygotowanie do wprowadzenia selektywnej zbiórki odpadów, - składowisko „Ogłęda” w trakcie modernizacji, - opracowany Powiatowy program gospodarki odpadami,	- <i>składowanie</i> - jako dominujący sposób unieszkodliwiania odpadów (nie ma kompostowni ...), - nierozwiązany problem unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych (w tym azbestu), - brak odpowiednich zabezpieczeń podłoża w funkcjonującym i składowisku,

Powierzchnia ziemi	
- niski stopień degradacji powierzchni ziemi, - atrakcyjny rolniczy krajobraz,	- obniżona jakość gleb w wyniku nadmiernego zakwaszenia i niedoboru: wapnia, magnezu, potasu, - potencjalne zagrożenie erozją wietrzną, - liczne wyrobiska po eksploatacji surowców mineralnych (wymagające rekultywacji), -
Zasoby przyrodnicze	
- wysokie walory przyrodnicze dolin rzek Morawka, Węgierka w zlewni - Narew, - znaczny udział trwałych użytków zielonych (o funkcji ekologicznej), - atrakcyjne przyrodniczo lasy, - korzystne warunki zwiększenia lesistości, - zadowalający stan zdrowotny i sanitarny lasów, -	- znaczny stopień fragmentacji lasów, - brak obszarów prawnie chronionych (i brak spójności z systemem obszarów, chronionych województwa), - brak koncepcji prawnej ochrony obszarowej, – w programie powiatowym, - niska lesistość w porównaniu do uwarunkowań naturalnych (zawartych w KPZL), -

Szanse	Zagrożenia
- integracja z UE i wpływ środków pomocowych, - regulacje ogólnokrajowe i międzynarodowe zobowiązujące do podniesienia jakości środowiska, - procesy decentralizacji i demokratyzacji zarządzania środowiskiem, - postęp technologiczny (BAT), - istnienie licznych stowarzyszeń regionalnych i lokalnych na rzecz ochrony środowiska, - realizacja idei obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski, - korzystne warunki środowiska do wdrażania programów rolno-środowiskowych, - położenie województwa w zasięgu ponadregionalnych gazociągów umożliwiających wykorzystanie gazu na cele grzewcze, -	- niedostateczna świadomość ekologiczna społeczeństwa, - brak skutecznych rozwiązań w zakresie gospodarki przestrzennej, - prymat wąskopojmowanych interesów ekonomicznych zagrażający środowisku, - brak spójnych rozwiązań instytucjonalnych w zakresie ochrony środowiska, - brak przystosowania do pozyskiwania środków z funduszy UE (procedury), - nieczytelność i niska nieskuteczność przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska (częste zmiany zapisów i brak przepisów wykonawczych), -

VI. Realizacja polityki ekologicznej

Zasady polityki ekologicznej Państwa muszą być wdrażane na każdym poziomie krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Wiodącą zasadą polityki ekologicznej *zasada zrównoważonego* rozwoju jest państwa (zapisana w Konstytucji RP).

Podstawowym założeniem zrównoważonego rozwoju obszaru gminy jest takie prowadzenie działań gospodarczych i społecznych, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe możliwości korzystania z nich zarówno przez obecne, jak i przyszłe pokolenia przy jednoczesnym zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej.

Istotą *zrównoważonego rozwoju* jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

1. Zasady polityki ekologicznej

We wdrażaniu niniejszego programu istotne znaczenie będą miały zasady uszczegóławiające zasadę nadrzędną – *zasada zrównoważonego rozwoju*. Są to:

- *zasada przezorności* (podwojenie działań, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu);
- *zasada integracji polityki ekologicznej* z planami sektorowymi (uwzględnianie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi);
- *zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego*;
- *zasada regionalizacji* (dostosowanie krajowych narzędzi polityki ekologicznej do specyfiki obszarów);
- *zasada uspołecznienia* (w podejmowaniu decyzji, które mogą mieć wpływ na środowisko);
- *zasada „zanieczyszczający płaci”* (odpowiedzialność za skutki zanieczyszczenia i stwarzania zagrożeń ponosi jednostka użytkująca zasoby środowiska);
- *zasada prewencji* (podejmowanie działań zabezpieczających na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć);
- *zasada stosowania najlepszych dostępnych technik* (BAT);
- *zasada subsydiarności* (stopniowe przekazywanie kompetencji i uprawnień na niższych szczeblach zarządzania środowiskiem);
- *zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej* (minimalizacja nakładów na jednostkę uzyskanego efektu).

Wymienione wyżej zasady określające racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych ochronę walorów środowiska zostały uwzględnione w poniższej tabeli pt. ***Działania zmierzające do poprawy stanu środowiska (tabela)***.

Działania zmierzające do poprawy stanu środowiska		
Cele szczegółowe	Działania	Wykonawca / instrument /
1. poprawa jakości wód	▷ likwidacja nieszczelnych zbiorników na ścieki i nadzór nad wykonaniem nowych; ▷ budowa wiejskich oczyszczalni ścieków oraz wprowadzanie technologii produkcji ograniczających wprowadzanie do wód substancji biogennych; ▷ budowa, sieci sanitarnej w obrębie zwartej zabudowy wsi; ▷ budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków na terenach wiejskich; ▷ budowa systemów podczyszczających wzdłuż odcinków modernizowanych drogi krajowej; ▷ prowadzenie prawidłowej gospodarki nawozowej w rolnictwie, a tym samym ograniczanie spływu zanieczyszczeń powierzchniowych z rolnictwa (ograniczenie nawożenia na użytkach zielonych w górnym biegu Morawki); ▷ sukcesywne wdrażanie <i>programu ochrony wód w zlewni rzeki Narew</i>; ▷ wyposażanie gospodarstw w płyty gnojowe i zbiorniki na gnojowicę (dostosowanie do standardów wspólnotowych UE);	- samorząd gminy, (<i>fundusze własne fundusze celowe, subwencje dostosowania</i>); - samorząd powiatowy (koordynacja i współfinansowanie); - <i>programy usprawniania systemów kanalizacyjnych</i>; - wojewoda (<i>w zakresie realizacji inwestycji ponad lokalnych</i>); - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (<i>monitoring jakości środowiska</i>), - Ośrodek doradztwa rolniczego (<i>edukacja ekologiczna – doradztwo w zakresie rozwiązań technicznych i technologicznych oraz możliwości sfinansowania inwestycji</i>),
2. prowadzenie racjonalnej gospodarki wodnej	▷ wspieranie działań stymulujących rozwój małej retencji obejmujących: odbudowę stopni wodnych na Węgierce, modernizacja funkcjonującego zalewu (Karwacz); ▷ utrzymanie naturalnych zbiorników retencyjnych m.in. stawów, terenów podmokłych, torfowisk, bagien; ▷ przywracanie prawidłowego funkcjonowania systemów melioracyjnych (funkcji regulacji a nie odwadniania); ▷ opracowanie planu gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (<i>plan ochrony przeciwpowodziowej oraz przeciwdziałania skutkom suszy</i>);	- samorząd województwa (<i>kontrakt wojewódzki, wsparcie finansowe</i>); - samorządy gminne (<i>fundusze własne, celowe, subwencje dostosowania</i>), - samorząd województwa – Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, - Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej,

3. uporządkowanie gospodarki odpadami	▸ opracowanie gminnego planu gospodarki odpadami; ▸ modernizacja i dostosowanie składowiska odpadów Oględa ▸ wprowadzenie systemu selektywnej zbiórki odpadów i objęcie nią wszystkich mieszkańców; ▸ wprowadzenie systemu zbiórki odpadów niebezpiecznych; ▸ nadzór nad likwidacją przeterminowanych środków ochrony roślin; ▸	- Starosta - Rada Powiatu Przasnyskiego i Samorząd Gminy Przasnysz (<i>związek gmin -samorządy wszystkich szczebli</i>), - zarządzający składowiskami odpadów, - wojewoda (wsparcie inwestycji ponadlokalnych), - organizacje ekologiczne i stowarzyszenia (szkolenia, warsztaty, konkursy, wystawy, pokazy),
4. ochrona jakości powietrza atmosferycznego	▸ modernizacja przestarzałych kotłowni („starych – <i>istniejących instalacji energetycznych</i>”); ▸ stopniowe ograniczanie spalanie węgla kamiennego; ▸ stosowanie oleju opałowego lub gazu ziemnego o wysokich parametrach jakościowych; ▸ ograniczenie emisji niskiej poprzez przyłączenie gospodarstw domowych i budynków użyteczności publicznej do „systemu ciepłowniczego” spełniającego normy jakości środowiska; ▸ stosowania technologii ograniczających emisję zanieczyszczeń powietrza, w tym większe wykorzystanie paliw ekologicznych; ▸ usprawnienie ruchu drogowego poprzez likwidowanie przestojów na trasach komunikacyjnych; ▸	- Starosta jako właściwy Organ ochrony środowiska (decyzje, pozwolenia); - Samorząd Gminy Przasnysz i Samorząd Powiatu Przasnyskiego , - właściciele lub zarządcy instalacji energetycznych (<i>fundusze własne, fundusze ochrony środowiska</i>), - zarządcy dróg i samorząd gminny,
5. ochrona klimatu akustycznego	▸ wykorzystanie instrumentów planistycznych dla poprawy klimatu akustycznego w jednostkach osadniczych położonych przy drodze krajowej i drogach wojewódzkich; ▸ poprawa stanu technicznego nawierzchni dróg w celu usprawnienia ruchu drogowego poprzez likwidowanie przestojów na trasach komunikacyjnych; ▸ budowa obejścia drogowego (obwodnicy) dla wsi: Bogate, Dobrzankowo, Sierakowo, Mchowo, ▸	- Starosta jako właściwy Organ ochrony środowiska (decyzje, pozwolenia); - samorząd Gminy Przasnysz i Samorząd Powiatu Przasnyskiego (<i>współfinansowanie fundusze własne, fundusze ochrony środowiska</i>), - zarządcy dróg i samorząd gminny,

6. ochrona powierzchni ziemi	▷ zaprzestanie nielegalnego wydobywania kruszywa naturalnego ▷ kontrola warunków i egzekwowanie zaleceń zawartych w koncesjach na wydobywanie kopalin (m.in. rekultywacji), ▷ egzekwowanie wykonania programów rekultywacji złóż, ▷ przeciwdziałanie nielegalnemu wydobywaniu kruszywa, ▷ rekultywacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych,	- Starosta jako właściwy Organ ochrony środowiska (decyzje adm. - koncesje na wydobywanie kruszywa, egzekwowanie rekultywacji terenów po rekultywacji), - Samorząd Gminy – instrumenty planistyczne i programowe (z wykorzystaniem funduszy celowych i pomocowych),
7. zwiększenie lesistości i ochrona lasów	▷ uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych; ▷ zwiększanie powierzchni przewidzianych do zalesienia – w dostosowaniu do sprzyjających warunków ekologicznych obszaru; ▷ aktualizacja (lub) opracowanie gminnego planu zalesień – wyznaczenie granicy rolno – leśnej	- realizacja Krajowego Programu Zwiększenia lesistości, - samorząd powiatu i gminy (przygotowanie warunków realizacji zalesień zabezpieczenie materiału do nasadzeń i funduszy), - organizacje pozarządowe, fundacje ekologiczne, szkolnictwo, (media, fundusze ekologiczne, programy),
8. podnoszenie poziomu edukacji ekologicznej	▷ szerzenie wiedzy ekologicznej na wszystkich poziomach edukacji oraz w mediach; ▷ upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej; ▷ organizowanie konkursów, warsztatów, seminariów z zakresu wiedzy ekologicznej w tym: ▷ szkolenia w zakresie: <i>Programów rolno-środowiskowych, Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Sektorowego Programu Operacyjnego - "Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich"</i>	- samorząd województwa, samorządy powiatów i gmin (organizacja i finanse), - organizacje pozarządowe, oświata rolnicza - ODR (media, fundusze ekologiczne, programy, pokazy, konferencje, warsztaty, odczyty, środki finansowe),

W ramach Programu zidentyfikowano problemy ekologiczne obszaru wiejskiej Gminy Przasnysz (diagnoza) wymagające rozwiązania. Zaproponowane działania (inwestycyjne i poza inwestycyjne) będą związane z określonymi nakładami (wydatki gminy- środki własne i kredyty). Od możliwości inwestycyjnych gminy, zdolności pozyskania dodatkowych funduszy (procedury programów unijnych), i wysokości nakładów zależy czy przeznaczone środki pozwolą na osiągnięcie zakładanych w Programie celów ekologicznych.

Realizacji założeń Programu ochrony środowiska istotne jest podniesienie świadomości ekologicznej - *wskazanie na znaczenie powiązań w zakresie wspierania budowy czy modernizacji infrastruktury ochrony środowiska a wymogiem przestrzegania zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej.*

3. Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych i ich ochrona

Cele polityki ekologicznej w zakresie *racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych* muszą być realizowane na obszarze całego kraju. Na obszarze gminy będą realizowane te, które wynikają z naturalnych uwarunkowań i sposobu zagospodarowania. W rolniczej Gminie Przasnysz *racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych* dotyczy przede wszystkim

- ochrony gleb (przed: degradacją, przeznaczeniem na cele nierolnicze i nieleśne);
- wzbogacanie i racjonalna eksploatacja zasobów leśnych (w tym zwiększenie lesistości).
- ochrona zasobów kopalin,
- racjonalizacji użytkowania wody,

P w zakresie *ochrony gleb*

- przeciwdziałanie przeznaczaniu gleb nadających się do wykorzystania rolniczego lub leśnego na inne cele, zwłaszcza inwestycyjne;
- eliminacja produkcji rolniczej lub odpowiedniej zmianie struktury upraw na glebach zanieczyszczonych substancjami niebezpiecznymi dla zdrowia tam, gdzie stopień zanieczyszczenia przekracza dopuszczalne wskaźniki;
- przywracanie wartości użytkowej glebom, które uległy degradacji (oczyszczanie, rekultywacja, odbudowa właściwych stosunków wodnych);
- dostosowanie do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania rolniczego lub leśnego.

P w zakresie *wzbogacenia i racjonalnej eksploatacji zasobów leśnych*

- stałe powiększanie zasobów leśnych;
- kształtowanie lasu wielofunkcyjnego (poprawa funkcji wodochronnej, klimatotwórczej, glebochronnej);
- zachowanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych;
- racjonalne, zgodne z zasadami przyrody użytkowanie zasobów leśnych;
- utrzymanie i wzmacnianie społeczno-ekonomicznej funkcji lasów;
- wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień jako czynnika ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz racjonalnego użytkowania przestrzeni przyrodniczej.

P w zakresie *ochrony zasobów kopalin*

- ograniczenie wydobycia, jeśli możliwe jest znalezienie substytutu danego surowca;
- zmniejszenie zużycia surowca w przeliczeniu na jednostkę produktu;
- racjonalna eksploatacja kruszywa naturalnego zgodnie z koncesją na wydobycie (system koncesjonowania),
- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.

w zakresie **poprawy jakości środowiska**

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do ziemi, wód i powietrza oraz poprawa ich jakości;
- poprawa klimatu akustycznego (zmniejszenie hałasu);
- zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego;
- rozwiązanie gospodarki odpadami;
- zapobieganie (prewencja) występowaniu poważnych awarii i nadzwyczajnych zagrożeń;
- zapewnienie warunków dla różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

P w zakresie **gospodarowania odpadami**

- zapobieganie powstawania odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów „u źródła”;
- odzyskiwanie surowców i ponowne wykorzystanie odpadów (w tym selektywna zbiórka),
- bezpieczne dla środowiska końcowe unieszkodliwianie odpadów nie wykorzystanych.

P w zakresie **stosunków wodnych i jakości wód**

- zapobieganie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych ze szczególnym naciskiem na *zapobieganie u źródła*;
- przywracanie wodom podziemnym i powierzchniowym właściwego stanu ekologicznego (parametry jakościowe), a przez to zapewnienie odpowiednich źródeł poboru wody do picia.

P w zakresie **ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem**

- konsekwentne przechodzenie na likwidację zanieczyszczeń u źródła;
- coraz szersze normowanie emisji w przemyśle, energetyce i transporcie;
- wprowadzanie norm ograniczających emisję do powietrza zanieczyszczeń w procesie produkcyjnym (w pełnym cyklu życia produktów i wyrobów).

P w zakresie **hałasu i promieniowania**

- zmniejszenie skali narażania mieszkańców na ponadnormatywny poziom hałasu;
- kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania niejonizującego (urządzenia elektroenergetyczne i radiokomunikacyjne);
- kształtowanie zieleni zorganizowanej pełniących funkcje ochronne.

P w zakresie **bezpieczeństwa chemicznego i biologicznego**

- włączenie się Polski do realizacji międzynarodowych programów związanych z bezpieczeństwem chemicznym i biologicznym;
- harmonizowanie polskich przepisów prawnych z przepisami UE oraz wdrażanie wymogów i zaleceń.

p w zakresie *nadzwyczajnych zagrożeń*

- eliminowanie lub zmniejszanie skutków dla środowiska z tytułu nadzwyczajnych zagrożeń;
- doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia awarii i klęsk żywiołowych.

p w zakresie *różnorodności biologicznej i krajobrazowej*

- utrzymanie na odpowiednim poziomie różnorodności biologicznej i krajobrazowej;
- zwiększenie powierzchni obszarów chronionych (do 1/3 terytorium kraju);
- rekultywacja i renaturalizacja obszarów zdegradowanych;
- powstrzymanie procesu degradacji zabytków kultury;
- zwiększenie skuteczności ochrony obszarów objętych ochroną prawną.

VIII. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem odbywa się poprzez działania podejmowane na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym (powiatowym i **gminnym**). Zajmuje się nim administracja rządowa, samorządowa instytucje im podporządkowane oraz podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska.

Organy administracji odpowiedzialne za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają na celu głównie zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska i przestrzeganie norm racjonalnego korzystania ze środowiska. Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi swojej działalności, ale uwzględniają też konieczność dotrzymywania wymagań określonych prawem (pozwolenia na korzystanie ze środowiska). Prowadzą więc kontrolę emisji, modernizują lub eliminują przestarzałe rozwiązania techniczne i technologiczne zagrażające jakości środowiska.

Zarządzanie środowiskiem odbywa się przez wykorzystanie instrumentów prawnych, finansowych i społecznych.

1. Instrumenty prawne

Do instrumentów prawnych zarządzania środowiskiem należą:

- *pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii* (np. pozwolenie na emisję pyłów i gazów do powietrza), decyzje (np. decyzja wodnoprawna na pobór wód podziemnych), koncesje (np. koncesja na eksploatację kopalin ze złóż),
- *miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego* (przed przystąpieniem do opracowania planu zagospodarowania wykonuje się studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania. Dla potrzeb tych opracowań wykonuje się opracowanie ekofizjograficzne w którym charakteryzuje się poszczególne elementy przyrodnicze środowiska i ich wzajemne powiązania),

- *procedura ocen oddziaływania na środowisko* - OOS (stosowana zgodnie z *ustawą z dnia 27.04.2001r. Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. nr 62 poz. 672 z późniejszymi zmianami) jest jednym z najważniejszych instrumentów ochrony środowiska.

Procedura ta stanowi uniwersalny sposób weryfikowania programowania i planowania rozwoju, zagospodarowania przestrzennego oraz lokalizacji inwestycji. W Gminie *procedurze OOS* podlegają: dokumenty planistyczne (np. projekty planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego), projekty dokumentów sektorowych (np. projekty programów w dziedzinie leśnictwa, transportu, gospodarki wodnej itp.) działania lokalizacyjne dotyczące *przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* określonych w *Rozporządzeniu Rady Ministrów z dn.24.09.2002r. /Dz.U. nr 179 poz. 1490/ w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko* (rozdział poprzedni).

Opracowaniami wykonywanymi podczas postępowania w sprawie OOS są odpowiednio: *opracowania ekofizjograficzne, prognozy oddziaływania na środowisko* (w planowaniu przestrzennym), *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, raporty o oddziaływaniu przedsięwzięć na środowisko*.

Monitoring środowiska jest „szczególnym prawnym instrument w zarządzaniu środowiskiem, który oprócz funkcji, informacyjnych (dla administracji rządowej, samorządowej oraz społeczeństwa), daje podstawy do wydawania decyzji administracyjnych (jest też podstawą analiz i ocen). Państwowy monitoring środowiska /PMS/ prowadzony przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) dostarcza on informacji dla potrzeb opracowania planów zagospodarowania przestrzennego, wykonywania raportów OOS oraz prac studialnych i prognostycznych. Stanowi on również podstawę do realizacji programów naprawczych w przedsiębiorstwach (instalacje), lub na obiektach (np. w rejonie składowisk odpadów).

Specyficznym instrumentem prawnym są *pozwolenia zintegrowane*, decyzja administracyjna będąca rodzajem licencji na prowadzenie działalności, na warunkach ustalonych dla wszystkich komponentów środowiska oraz przy spełnieniu wymagań technicznych (określonych jako najlepsze dostępne techniki). W pozwoleniu określone są rodzaje i ilości wykorzystywanej energii, surowców, materiałów i paliw oraz rodzaje zabezpieczeń. Na terenie Gminy Przasnysz taką instalacją jest *składowisko odpadów Oględa*. Pozwolenia zintegrowanego wymagają instalacje, których działalność *może powodować znaczne zanieczyszczenie środowiska*, zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dn. 26.07.2002r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości / Dz. U. nr 122 poz. 1055/*. Konieczność uzyskania pozwoleń zintegrowanych - ustawowo określona na 01.01.2004r. - została przesunięta do 2010r., zgodnie z *Rozporządzeniem*

Ministra Środowiska z dnia 26.09.2003r. /Dz.U. nr 177 poz.1736/ w sprawie późniejszych terminów do uzyskania pozwolenia zintegrowanego w zależności od typu instalacji).

2. Instrumenty społeczne

Instrumenty społeczne zarządzania środowiskiem polegają na:

- *usprawnianiu współpracy i budowaniu partnerstwa* (dotyczy to działań samorządów i relacji samorząd - społeczeństwo oraz uczestniczenia społeczeństwa w konsultacjach lub debatach prowadzących do podejmowania decyzji w procesie zarządzania środowiskiem),
- *prowadzeniu edukacji ekologicznej* celem zwiększenia świadomości ekologicznej społeczności gminy, we współdecydowaniu i współodpowiedzialności za stan środowiska,
- *formułowaniu i wdrażaniu programów środowiskowych*, w tym planów działań i porozumień w zakresie ochrony środowiska ekologicznych (konsultacje społeczne),
- *ocenie i monitorowaniu skutków zrównoważonego rozwoju*, w tym określaniu wskaźników równowagi środowiskowej i formułowaniu celów operacyjnych.

W ustawie Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami) został zapisany obowiązek włączenia problematyki ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju do programów nauczania wszystkich typów szkół i kursów prowadzących do uzyskania kwalifikacji zawodowych. Propagowanie edukacji ekologicznej wynika z dokumentów międzynarodowych (AGENDA 21, Konwencja z Aarhus z 1998r.) oraz dokumentów krajowych.

Zgodnie z "Narodową strategią edukacji ekologicznej" Rząd zapewnia organizacyjne i techniczne wsparcie instytucjom publicznym na rzecz działań edukacyjnych i promocyjnych realizowanych przez organizacje ekologiczne. Regulacją prawną został objęty także dostęp do informacji o środowisku, udział społeczeństwa w postępowaniach w sprawie ocen oddziaływania na środowisko i w działaniach dotyczących ochrony środowiska.

3. Instrumenty finansowe

Instrumentami finansowymi wykorzystywanymi w zarządzaniu środowiskiem (w tym w ochronie środowiska) są:

- opłaty i kary ekologiczne za korzystanie ze środowiska lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska (w ramach pozwoleń),
- dotacje, kredyty i pożyczki ze źródeł krajowych lub zagranicznych,
- środki własne samorządów przeznaczone na ochronę środowiska pochodzące z innych źródeł.

Zadania związane z ochroną środowiska określone w przepisach prawnych (uwzględniające dostosowanie Polski do warunków Unii Europejskiej) będą wymagać znacznych nakładów finansowych.

Cele określone w "II Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2010" i programach niższego szczebla będą mogły być zrealizowane przy założeniu stopniowego wzrostu do 2010r. udziału wydatków na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Według oszacowanych kosztów dostosowawczych Polski do Unii Europejskiej w najbliższych latach (10-15) na ochronę środowiska (realizacja programów) trzeba przeznaczać dwa - trzy razy więcej środków niż dotychczas.

Źródła finansowania ochrony środowiska będą zróżnicowane w zależności od rodzaju i okresu przewidywanego działania, a przede wszystkim od możliwości stosowania instrumentów finansowo-ekonomicznych zapewnionych na poziomie krajowym.

Fundusze na realizację polityki ekologicznej na terenie gminy mogą pochodzić ze środków krajowych i zagranicznych (unijnych). *Środki krajowe to:*

- *środki własne gminy* (powiatu dla przedsięwzięć koordynowanych),
- *środki budżetowe* (publiczne dotacje celowe przydzielane na cele związane z ochroną środowiska z budżetu państwa lub województwa),
- *środki własne ludności i przedsiębiorstw*, w tym przedsiębiorstw gospodarki komunalnej,
- *celowe fundusze ekologiczne* (i *dotacje*), o charakterze ogólnym (NFOŚiGW) oraz wyspecjalizowanym,
- *kredyty i pożyczki* na cele proekologiczne: *niekomercyjne* z krajowych instytucji finansowych, w tym Eko-Funduszu i różnego rodzaju fundacji oraz *komercyjne* z Banku Ochrony Środowiska, Banku Gospodarki Komunalnej i in. instytucji udzielających kredytów i pożyczek na cele proekologiczne na warunkach korzystniejszych niż wynika to z sytuacji na rynku finansowym.

Dotychczas najbardziej istotne znaczenie w finansowaniu ochrony środowiska mają: *Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Eko-Fundusz oraz Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej*. Zasady funkcjonowania funduszy określa ustawa z dnia 27.04.2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. nr 62, poz.627 z późniejszymi zmianami). Szczegółowe zasady gospodarki finansowej NFOŚiGW oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa Rozporządzenie M.Ś. z dnia 20.12.2002 r. (Dz. U. Nr 230, poz.1934).

4. Finansowanie zadań

W ramach *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006*, istnieje możliwość współfinansowania przyjętych w programie zadań z zakresu infrastruktury lokalnej ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Zadania te mogą być realizowane w ramach *rozwoju lokalnego* (Priorytet III.), który obejmuje m.in.:

- *Obszary wiejskie* (Działania 3.1)
- *Obszary podlegające restrukturyzacji* (Działania 3.2) - zgodnie z wyznaczonymi **obszarami wsparcia**).

Są one komplementarne – *istnieje więc możliwość aplikowania o środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach obu ww. działań lub jednego wybranego* (niemożliwe uzyskanie środków z dwóch różnych działań dla tej samej inwestycji).

Przedsięwzięcia realizowane w ramach ZPORR powinny być zawarte w Planie Rozwoju Lokalnego gminy.

Program pomocy przedakcesyjnej ISPA w ramach transportu i ochrony środowiska został ostatecznie zamknięty na początku kwietnia br. Po dniu 1 maja 2004 roku inwestycje w tych dziedzinach będą finansowane z Funduszu Spójności. Możliwe będzie wspieranie realizacji zadań - inwestycji publicznych w zakresie ochrony środowiska wynikających z wdrażania prawa obowiązującego w Unii Europejskiej, a w szczególności dotyczących:

- poprawy jakości wód powierzchniowych,
- zwiększenia dostępności do wody do picia i poprawa jej jakości,
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- racjonalizacji gospodarki odpadami,
- rekultywacji obszarów przemysłowych,
- ochrony lasów i przyrody.

Obsługującym projekty korzystające z tego funduszu będzie NFOŚiGW.

Finansowanie *Programu* będzie się opierać zarówno o środki krajowe jak i unijne. Zadania mogą być dofinansowywane po przejściu procedury kwalifikacyjnej oraz zgłoszeniu do Internetowego Systemu Ewidencji Kart Projektów (ISEKP).

Inwestycje służące realizacji zadań w latach: 2007 - 2010, będą miały pierwszeństwo w dostępie do dotacji (z funduszy strukturalnych i funduszu spójności) przeznaczonych na ochronę środowiska, uruchomionych z chwilą wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. Udział finansowania ze środków Unii dla tej grupy inwestycji „ma sięgać” maksymalnych pułapów dopuszczonych odpowiednimi przepisami Unii Europejskiej. Przewiduje się nadal uzupełnianie finansowe ze środków publicznych w formie pożyczek preferencyjnych z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska (Inwestorzy będą musieli udokumentować brak możliwości uzupełnienia dofinansowania ze źródeł środków komercyjnych).

Zmienia się zasada przyznawania (warunki preferencyjne) *środków międzynarodowych instytucji finansowych* - wymagany będzie udział środków własnych budżet gminy w wysokości przynajmniej 30% nakładów inwestycyjnych.

Z analizy stanu środowiska i dotychczasowych preferencji inwestycyjnych wynika, że z *funduszu spójności w dziedzinie ochrony środowiska* - najwięcej zadań realizowanych będzie w zakresie: działań podwyższających jakość wód (oczyszczalnie ścieków, systemy kanalizacji, stacje uzdatniania wód).

Poniżej przedstawiono załączniki graficzne, które uzupełniają treści zawarte w tekście.

W
A
L
O
R
Y

J
A
K
O
Ś
Ć

Z
A
G
R
O
Ż
E
N
I
A

Ś
R
O
D
O
W
I
S
K
A

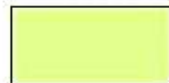
PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY PRZASNYSZ

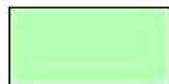
Zasoby i walory przyrodnicze

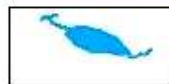
gleby o najwyższej przydatności dla rolnictwa

użytki zielone

lasy

wody powierzchniowe

OCHRONA PRAWNA

obszary chronionego krajobrazu istniejące

obszary chronionego krajobrazu projektowane

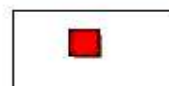
Zagrożenia i źródła zagrożeń

grunty szczególnie podatne na erozję wietrzną
(deficyt wód powierzchniowych)

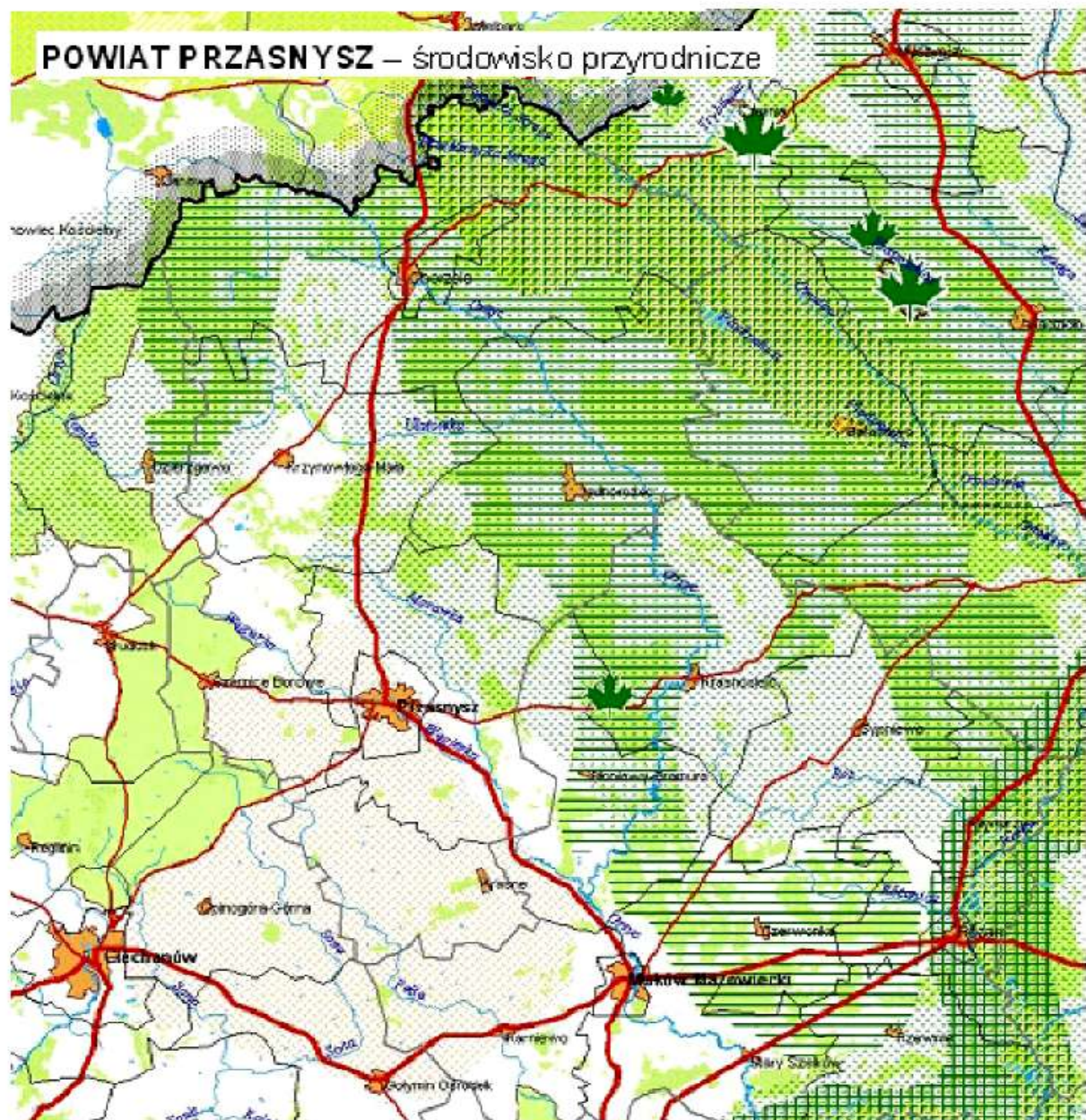

drogi główne

składowiska odpadów komunalnych
nie posiadające zabezpieczeń podłoża

POWIAT PRZASNYSZ – środowisko przyrodnicze

Oznaczenia:

	granice województw
	granice powiatów
	granice gmin
	drogi krajowe
	drogi wojewódzkie
	lasy
	rzeki i jeziora

	zastudowa zwarta
	granice obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski
	rejony z przewagą gleb o najwyższej przydatności rolniczej
Korytarze ekologiczne i obszary węzłowe wg sieci ECONET-PL o znaczeniu:	
	międzynarodowym
	krajowym
	obszary proponowane do sieci Natura 2000

System obszarówprawnie chronionych

- Istniejące:

	parki krajobrazowe
	obszary chronionego krajobrazu

- projektowane:

	parki krajobrazowe
	obszary chronionego krajobrazu

rezerваты przyrody